

ЛУДИ ШЕШИРЦИЈА

ГЛЕДАЈУЋИ С ВИСОКЕ ПЛАНИНЕ

Будући да сам по природи човјек који се клони непотребних импровизација, паушалних оцјена и неоснованих претпоставки, моја проучавања карактера припадника људске расе, њихових међусобних односа и судбине која их прати, биће заснована на већ постојећим научним сазнањима, кад год таква сазнања постоје, кад год су ми доступна и мени, као лаику, разумљива.

Логично, највише ћу проучавати оне припаднице скупине *Homo Sapiens Sapiens* који се налазе на самом врху пирамиде, док ћу тек повремено усмјеравати пажњу и на остале чланове овог шароликог друштва.

Тој скупини живих бића скромност очигледно није сметала да у самом себи датом називу ријеч *sapiens* употребе чак два пута. А колико је заиста паметан тај *паметњаковић* (јер то је оно што *sapiens* значи), на нама је да утврдимо, и у ту сврху користимо се богатим ризницама, вјекovima прикупљаног, знања: из историје, филозофије, социологије, психологије, и дакако - психопатологије. Њој ћемо и препустити уводну ријеч - психопатологији (будући да се с феноменима које ова грана медицине проучава свакодневно, и све чешће, сусрећемо).

У раном дјетињству потиснути бол, из својих мрачних дубина, већ у првој младости, вјешто заобилазећи - излишно је рећи, недовољно развијене - одбрамбене механизме, као слијепи путник, увлачи се у мислећи дио мозга (неокортекс), претварајући га постепено у свој инструмент.

Ова његова подмукла игра има и своје видљиве манифестације, а које се код предмета нашег интересовања јављају у виду разбуктале амбиције коју не прате одговарајући потенцијали. Такво стање ствари присиљава те особе да се у борби за опстанак користе средствима за која се не би могло рећи да им служе на част (сплетка, трач, рад на уши...), што њиховој, већ постојећој, интелектуалној закржљалости придружује и моралну изопаченост. Поремећај, која је тешко уочљив - чему умногоме погодује и привидни успијех који обољела особа, вођена руком свог невидљивог господара, постиже у свијету себи сличних - временом се све више отрже контроли, поприма овај или онај облик, да би на крају - у случају да се за то стекну услови - дошло до ерупције лудила, у чијем се епицентру, налази онај исти, давно заборављени, бол.

Ликови из медицинске праксе не само да су дио наше стварности, већ често и управљају њоме, на начин који они сматрају, не само исправним, већ и једино могућим. Пошто се њихове перцепције реалности не подударају са свијетом који их окружује, резултати мјера које они предузимају углавном су контрапродуктивни, што се очитује, мање-више, у свим структурама друштвеног живота, које се полако, али сигурно и неповратно, урушавају.

Пропадање узима маха, док вођа - лукаво подстицан од стране својих сарадника - градећи куле у ваздуху, прекида и последњи контакт са стварношћу. Злокобан - и свима сем њему видљив - облак помаља се на хоризонту.

Схватајући добро тежину ситуације, али и бојећи се да погледа истини у очи, лабилни појединац креће линијом мањег отпора: фантазија потискује стварност, а колективне халуцинације, изливи мржње, и остале манифестације менталне поремећености постају дио свакодневнице ове, до недавно, нормалне особе. Број лудака незадрживо расте, а тиме и њихова моћ, док вођа - кога полако напуштају "сарадници" - повинујући се вољи гомиле, губи контролу над развојем догађаја, с уздахом олакшања испушта кормило из руку, и као натруо балван препушта се помахниталој бујици. Крах је неминован, а повратак у стварност болан.

Свргнути идол, разголићен и напуштен од свих, коначно бива редукован на своју праву величину. И сада, на крају животног пута, он схвата да се и даље налази на оној истој страни на којој је од самог почетка и био - губитничкој. Сазнање да је све било узалуд - да и поред свих напора, и свих жртава (наравно, туђих), ипак није оставио траг вриједан помена - коначно слама и последње линије одбране, чинећи га жртвом злоћудних богиња освете које ће постати његов стални пратилац до краја живота.

И док би вођа, у неким другим околностима, окружен другим људима, можда био неки други човјек, те као такав избјегао трагичан крај, његове дворјане зла судбина није могла мимоићи: осјећај безвриједности - као што смо већ рекли, стечен још у раном дјетињству (*остављају ме самог... мене не воле... ја не ваљам...*), а који је вођа, колико-толико успио да сублимира - код њих поприма другачији облик, будући да у основи има један други, дубљи те самим тим и опаснији, бол - онај анални (*мени не дају... мене не виде... ја не постојим...*). Прожети тим ужасним, паралишућим, страхом - страхом од непостојања, који као црна рупа незајажљиво гута позитивне емоције своје околине - та не-бића, улезе с оне стране мрака, никада стварно нису ни закорачили у живот, већ несвјесно, као мјесечари, тумарају овим нашим свијетом у којем нису ни требали да се појаве.

Толико о елити. А шта је с народом? с оним малим, обичним човјеком, кога срећемо на улици, коме називамо *добро јутро*, који нас често упита за здравље? С њим овако стоји ствар: широке народне масе, поучене лошим искуством (које брзо заборављају), лако мјењају боју, али не и ћуд: ограђујући се од прошлости, и посипајући се пепелом по глави, они само купују вријеме до доласка неког новог балахахе... који се заиста појављује... и заиста доноси дарове (али само некимма)... и кога ће, кад опет Ђаво дође по своје, спалити на ломачи. Народ ко народ.

Супротности се, кажу, привлаче; што може бити тачно када су у питању неки физички феномени, међутим када су у питању односи међу члановима људске заједнице то једноставно није истина. Привлачи се оно што је слично, што личи једно на друго; не мора баш да личи као мрав мраву, али као овца овци, или магаре магарету - толико мора.

Кад је већ тако, а тако је, јер не видим како би другачије могло да буде, одлучио сам да одустанем од раније замисли, која би овој причи дала један савим другачији тон.

Неће овдје - јер не знам зашто би - бити помињани: ни Наусикаја са сунчаног Пилоса, ни Лаодика из снијежне Хипербореје, ни свемоћни Перун - господар муња и громава, ни небески Уран - праотац богова.

Оградивши се од, нама ионако неприступачног, свијета идеја, наше поље истраживања биће ограничено на царство од овога свијета којем ми, такви какви смо, једином и имамо приступ. Прво ћемо приказати једну - и временски и просторно - ширу слику, да би потом усмјерили пажњу и на ово наше окружење које - као што и сам знаш - обилује ликовима чији ментални склоп никог не оставља равнодушним.

Кажу, *Сви путеви воде у Рим* - наш је водио у Трст, али је водио и на другу страну: тамо гдје *нафта извире из земље, а урме падају с неба*. Тамо ми и сад идемо, мој брате, ја и ти, тамо гдје нас срце вуче: у Египат из доба пирамида, у Египат из доба фараона, у Египат Озириса и Сета. Видјећеш ко те тамо чека - твој двојник, онај с дугим ушима, какве су и данас у моди. Њему ћеш се ти обрадовати. Сигуран сам у то.

РУЖИЧАСТО МАГАРЕ

Како то да ова прича почиње једним магаретом, и не само да почиње већ ће то магаре и остати један од главних јунака, не само ове, већ и многих других прича. Наравно, није то онај обични, добро познати, домаћи магарац (*equus asinus asinus*), сиве или браон боје, кога смо некад гледали на имању код рођака, на сеоском вашару, или у циркуској шатри. Такви магарци нас не интересују: о њима ћемо можда неком другом приликом, неким другим поводом, у неко друго, сретније вријеме. Али не и сад. Да би се схватило зашто један магарац, макар он био и ружичаст, игра тако важну улогу у нашем излагању, морамо запловити кроз вријеме, вратити се вјековима уназад, и отићи у древни Мисир, у Египат у пуноме сјају.

Египат, у долини Нила, на сјевероистоку Афричког континента, на тридесет и три степена географске дужине (мање-више). Египћани, вриједни мрави (заправо, више мрави него вриједни), бавили су се земљорадњом и сточарством, ловом и риболовом. Измислили су хијероглифе и папирус, наводњавње земљишта и пјешчани сат, мумију и саркофаг. Били су добри математичари и астрономи, занатлије и алхемичари. Били су и вјешти градитељи: подизали су пирамиде и храмове, сфинге и обелиске. Као и сви, у то давно вријеме, били су многобошци. Главни протагонисти њихових митова два су брата рођена, Озирис и Сет, и њихова мила сеја, мила сеја Исис богињица.

Овако је све почело: Сет, да би преотео пријесто свом брату Озирису, убио га је, раскомадао на четрнаест дјелова и комаде побацао по читавом Египту, тако да их нико не би могао сакупити, и поново саставити Озириса у једни цјелину (као што и доликује једноме богу). Њихова сестра, Исис, прокрстаривши Египат, уздуж и поприко, успјела је да нађе тринаест дјелова, али не и онај четрнаести

(најважнији), који је упао у Нил и заувјек нестао у његовом муљу. Да би надомјестила губитак, направила је фалус од чистог злата: Озирис је поново био комплетан! Враџбинама и бајалицама, које су јој биле ужа специјалност, успјела је да оживи Озириса, на кратко, али довољно дуго да зачне с њим сина им Хоруса, који ће, кад одрасте, развластити Сета и осветити оца Озириса.

Интересантно је да су Египћани на сликама често приказивали своје богове као комбинацију људи и животиња; док су Озирис, Исис и Хорус обично били представљани као мјешавина човјека и птице, Сет је често био приказиван као мјешавина магарца и шакала: на тјелу шакала магарећа глава (сивкасто-смеђе, пацовске, боје).

Давно, давно било је, не зна се тачно кад, али се зна гдје, на којем се мјесту први пут појавило тајно друштво *Херметичко Братство Луксора* - обожаваоци бога Сета (у његовој магарећој варијанти). Да ли су га обожавали због његове памети, или љепоте, или и једног и другог, или ни једног ни другог, већ због нечег сасвим трећег – то се не зна, али се зна да је баш ту, у граду Луксору, у горњем Египту, све ово о чему намјеравам да пишем и започело. Братство се састајало по подрумима и амбарима, сумњивим крчмама и биртијама затвореног типа. Правили су планове и ковали завјере: против властеле, против свештенства, против фараона. И против Озириса (чак и њега, ишли су толико далеко). Сплеткарили су они дуго, и још би дуже, да им се могло, али није: открише њихове планове, прозреше њихове намјере. Утекоше им ипак, у последњи час, одрпани и без пара, али с тајним списима које су са собом понијели: записници са њихових састанака, књиге пророчанстава и враџбина, и најважније - алхемијске формуле (у њих су се највише и уздали).

Од тада се богу Сету и његовим вјерницима (и тајним списима) губи сваки траг, све док се једнога дана није појавио неки магарац, у богатој земљи Феникији, а у Сидону - граду бијеломе. Магарац и то ружичаст. Ружичаст као Пинк Пантер, као Прашко прољеће, као доњи веш порно глумице.

Како је тај магарац од пацовско-смеђег постао дречаво-ружичаст? и да ли је то уопште тај исти магарац - овоземаљско оваплоћење бога Сета? или је у питању неки сасвим други магарац? и гдје је у међувремену био? и чиме се бавио? од чега је живио? и, ако је промјенио длаку, да ли је промјенио и ћуд? На та, а и на многа друга питања наука још није дала коначан одговор, и можда и неће никад. Можда зато што одговора заиста и нема, или га има, али се није ни тражио, или се и тражио, али на погрешном мјесту. Како год било, то ће највјероватније остати једна од оних мистерија занавјек прекривених велом тајне, док је свијета и док је вијека, и докле год постоји ова наша мултикултурна планета Земља.

Они злонамјерни, они који се не уклапају, они који свему нађу ману, скептици и бунтовници, они који нису елита и никад неће ни бити, аутсајдери и маргиналци, рећи ће „На крају крајева, зар је то важно, магарац ко магарац, смеђ или ружичаст, циркуски или вашарски, страни или домаћи - сваки од њих њаче, на мање-више исти начин, томе не мораш да их учиш, јер кад не би њакао не би ни био магарац,

био би нешто друго, а он није ништа друго него магарац, па ако је и ружичаст, то не мјења много ствар“.

Наравно, не бисмо се сложили с њима, јер нама, који поштујемо законе и правила, који смо политички коректни и морално подобни, који вјерујемо изјавама и саопштењима, нама је јако важно да сазнамо зашто је тај магарац постао ружичаст. Исто тако, стало нам је да сазнамо и све друге детаље из Његовог живота, а нарочито оне који се односе на период између Његова два историјска наступа: први пут у Египту, а други у Феникији, први пут у Луксору, а други у Сидону. Јер све што је у вези с Њим (тим магаретом) за нас је од пресудног значаја, од животне важности, од крајње консеквенце.

„Е, само нам је још и он требао, магарећи бог“ рећи ће сви они ружни, прљави и зли. Они који заслужују да буду помињани само у крајње негативном контексту, са отвореним презиром, и оправданим ниподаштавањем: онако како и заслужују. Рећи ће опет они „Како је уопште дошао? Да ли се провукао кроз озонску рупу? Да ли сео у летећи тањир? Јели платио карту? Или га је довезо пријатељ, исто неки магарац као и он, само можда наранџаст, као Обојена револуција; или клониран, као овца Доли?“ На таква питања се нећемо обазирати, нит ћемо покушати да дамо одговор на њих - не заслужују нашу пажњу (кратко и јасно). Исти ти мајстор-квариши, незадовољници, саботери који подмећу клипове у тачкове *Нашег поретка*, који доводе у сумњу нашу историјску мисију и цивилизацијска достигнућа, сви они имају своје теорије, које су крајње произвољне, неозбиљне, и неосноване. Навешћемо само неке од њих, међу којима има и таквих да се не препоручују млађима од осамнаест година, осим ако већ нису положили испит из сексуалног образовања и стекли дипломе у складу с правилима Болоњске конвенције.

Највећи број злих језика тврди да је некада живио у далеком свемиру, у неком, нама непознатом сазвежђу, на некој, нама непознатој планети. Није он тамо био ништа необично, тамо су сви магарци ружичасти (таква је ваљда та планета; то је тамо нормално). Читава та планета била је, кажу, јединствени економски простор, у коме су ти магарци (а било је и друге марве) безбрижно живјели, весело се дружили, лудо се зезали. Нису имали никаквих брига ни невоља, већ су по васдуги дан радосно трчкарали и весело скакутали: од кафане до кафића, од плаже до дискотеке, од стадиона до шмркаонице. Ту су и почели проблеми: нестало је прашка. Скупише се да вијећ вијећају, и одлучише да пошаљу једног од њих (овог нашег) да негдје нађе, како зна и умије, ову супстанцу неопходну за правилно функционисање ове, нама сад већ братске, Ружичасте планете. И тако се овај наш ружичасти брат обрео овдје, међу нама Земљанима.

По неким другим теоријама он је производ генетског инжињеринга, као и горепоменута овца Доли. Међутим, услед нестручности или немарности, траљаво урађен посао за последицу је имао различиту боју длаке између даваоца и клона. Помоћи више није било (*Што се грбо роди вријеме не исправи*), морао је да се помири са судбином, да стисне зубе, прихвати ситуацију на терену, и да настави да живи као да се ништа није десило.

Неки од њих износе претпоставку да је он једноставно био жртва неког ондашњег *Кодекса алиментарис*, који је лишио његову испашу основних хранљивих

састојака, учинивши да његова длака од сиво-смеђе постане блиједо-ружичаста. Неки, пак, кажу да је то један обичан домаћи магарац, из ергеле теглеће марве с оближњег пољопривредног добра. Као и сви други магарци, вукао је кола, окретао жрвањ, носио дрва и цакове. И, као и сви други магарци, био је плаћен по принципу штапа и шаргарепе (кажу, било је много више штапа, вјерујем, то тако и бива). Елем, тукли су га и за уши вукли (економски искоришћавали), све док једнога јутра није устао на двије лијеве ноге: увидио је да му крше магарећа права, смркло му се пред очима, пукао му филм. Напустио је фарму и кренуо у град. У предграђу Сидона, док је пролазио крај храма богиње Астарте, примјетише га њени свјештеници, евнуси обучени у ружичасте хаљине, ухватише га, префарбаше и њега у ружичасто (такав им је, ваљда, био смисао за хумор), и пустише га низ улицу.

Искрено, и мени ова теорија изгледа највјероватнија. Нормално, нећемо је прихватити као тачну, већ као крајње деструктивну, друштвено штетну, а самим тим и опасну за постојећи поредак. Прогласићемо је за говор мржње, што она, у ствари, и јесте (гледано из магарећег угла).

Било како било, све су то претпоставке, нагађања, и инсинуације, и то оне злонамјерне, и као такве на вријеме препознате, то танчина раскринкане и у потпуности изоловане (скоро у потпуности, у томе је проблем, у ономе *скоро*). И, као што рекосмо, дефинитивног одговора још увијек нема: ко је тај магарац, одакле је дошао, и због чега. И можда ће тек неко ново научно откриће, из области психијатрије, генетике, или неке друге науке, омогућити да схватимо откуд он уопште овдје, шта тражи на овим нашим просторима, да ли га је ико позвао, и, ако јесте - ко.

Само још да кажем, овом проблематиком се више нећемо бавити, и не знам зашто сам уопште правио ову дигресију. Можда имају и право они што кажу да није уопште важно одкуд тај магарац, како је постао ружичаст, и на који се начин обрео овдје, на овој нашој палнети. Важно је да је после толико вјекова поново испливао на површину, и то у Феникији - земљи ружичастој, у Феникији - земљи трговачкој, у Феникији - крај плавога мора.

ЛУДИ ШЕШИРЦИЈА

Феникија (Ружичаста земља), на источној обали Средоземног мора: сјеверно од Египта, јужно од Асирског царства, западно од арапске пустиње. Феникија, названа по специфичној ружичастој боји коју су њени становници добијали из једне врсте морског пужа (*Murex trunculus*) којега је, у то доба, било у изобиљу крај њихових обала (да би временом, немилосрдно експлоатисан, нестао са ових простора, уступивши мјесто другим пужевима - оним некорисним). Вадили су мурексе из мора, гњечили их и циједили, филтрирали и дестиловали, те би тако добијену боју продавали широм Медитерана. И управо та ружичаста боја била им је главни извор прихода (одмах после давања пара под камату и трговине робљем). Били су добри бродоградитељи и морепловци, произвођачи накита и текстила, вина и грнчарије. Имали су и они своје богове: старога Бала, порочну Астарту, незајажљивог Молоха.

О Астарти се понешто и зна, о Балу много мање, о Молоху готово све: далеко од свјетлости Сунца, дубоко под земљом, у подрумима његових храмова, родитељи су му приносили на жртву сопствену новорођенчад бацајући их у ватру да би умилостивили свог крвожедног бога. Астарта је била богиња љубави и животиња у чијим су храмовима свештеници били искључиво евнуси. Зашто баш евнуси? Зашто су носили ружичасте хаљине? Зашто су се бријали по читавом тијелу? Све то ми не знамо, као што не знамо готово ништа о староме Балу и његовим идејама; и то је разлог, а не мој лични анимозитет према њему, што он (Бал) неће играти значајнију улогу у овом излагању, за разлику од Молоха, који је тај који усмјерава ток читаве ове приче (из сјенке, наравно; односно, из своје јазбине у тмини Ништавила).

Феникија - само наизглед земља весела и радости - била је прожета лицемерјем и сервилношћу, насиљем и неправдом, похлепом и подлошћу. Разједали су је непотизам и корупција, духовно пропадање и интелектуална јаловост, култ потрошње и лудачка себичност. Фасцинирани спољашњим, били су помпезног понашања, изгледа и начина изражавања: простране чакшире и широке пелерине, коврцане косе и високи турбани; весело су ћеретали и стално се смјешкали, ласкали и подваљивали, трачали и потказивали. Били су пуни стрепњи и страхова: бојали су се смрти, бојали су се сиромаштва, бојали су се моћника, бојали су се Молоха. Такви су били Феничани.

Треба упамтити: Феникија - то су Астарта и Молох; Феникија - то су мурекс и евнуси; Феникија - то су подлост и похлепа. А у Феникији, град Сидон. Сидон - о коме причају легенде, Сидон - о коме говоре предања, Сидон – кога памте покољења. Древни Сидон - сјај далеке прошлости; горди Сидон - морем умивани; славни Сидон – пјесмом опјевани.

Вратимо се сад нашем Магарету, да видимо докле је оно догурало. Једнога дана, незнано откуд, појави се он, ту, у древном Сидону, под ужареним сунцем Леванта. Појави се у главној улици, као што и приличи главном јунаку. Хоџа је погнуте главе, спорим, тешким корацима: био је уморан као пас. Видјеше га прво *продавачице љубави* што су ординирале на крају улице, ту, код Црвеног Фењера - најпопуларније гостионице у граду. Ћуту, пушу, у Магаре гледу. На њих не остави неки посебан утисак: јасно им је било да није девизни муштерија, да није платежно способан, да је го ко пиштољ. Дућанције, домаћице, кафеције, а и сви остали који су се ту задесили, не обратише посебну пажњу на њега; робовима је ионако било свеједно (њима ни из цепа ни у цеп). Прошао би он, тог поподнева, кроз главну улицу (и кроз многе споредне), тумарао би можда данима кроз град, док га, опет не би упрегли у нека кола, натоварили нарамак дрва на њега, или га, можда, и окренули на ражањ (мада ово мање вјероватно, био је кост и кожа). Судбина није тако хтјела.

Ту, међу *пријатељицама ноћи* (које су ординирале и дању), шибицарима и шанерима, шверцерима и цепарошима, који су, као и обично, били у добром расположењу, сам, мало по страни од њих, стајаше један мрачни лик. У дугачком капуту (дубоких џепова), с излизаним цилиндром на глави (који је наслиједио), у чизмама од змијске коже (које је украо): био је то локални беспосличар, лакрдијаш

и преварант. Звали су га Луди Шеширција. Давно су већ заборавили како му је било право име, и кад се први пут појавио, ту, на улици, и да ли је рођен у њиховом граду или је однекуд дошао. Знали су, међутим, чиме се бави: лихварио је испред *Црвеног Фењера*, тапкао улазнице испред Луна парка, *ваљао* је траву и прашак, петарде и прскалице. Стајао је наслоњен на уличну свјетиљку, стајао је ту сваки дан, увијек на улици, од јутра до мрака, и љети и зими, по киши и жези.

Бијаше неиспаван: прошле ноћи, Молох му је дошао у сан. Овако му рече: „Заборавио си ме, о Шеширцијо, заборавио си Молоха, али Молох није заборавио тебе. Моли ми се, Шеширцијо, приноси ми жртве, пјевај ми химне. Послушај ме, о Шеширцијо, нећеш погријешити.“

Тргао се из сна. Широм отворених очију лежао је у потпуном мраку. Дуго му је требало да поново заспи. Мало касније, и дјед му се јавио у сну: „Ниси ми вјеровао, Луди Шеширцијо, ниси вјеровао своме дједу, а дјед је био у праву. Повјеруј ми, о Шеширцијо.“

Пробудио се у цик зоре, био је сав мокар од зноја. Обуче се на брзину и истрча из куће. И, ево сад, док је бројао паре, муком зарађене од последње лихве, баци поглед низ улицу: „Гле, ружичасто магаре! Каква глупост! Гдје баш сад да наиђе! Баш је морао овуда да прође! Смрди као твор, ко зна од кад се није купао. Пун је бува. Разјуриће ми и ово мало муштерија што их имам. Свашта ли ћеш видјети у овом Сидону, свега ћеш се нагледати, чуда ћеш се начудити.“ Био је озлојеђен: „Роспије, шверцери, лопови - не можеш ни динар од њих да извучеш, у црно су ме завили, живот су ми упропастили. Мука ми је од свега: од њих, од Феникије, од Сидона. И сад се још и овај смрдљиви магарац појавио. И то ружичаст. Боже сачувај! Ребра му се виде, као вук је гладан, вола би појео. Како подло гледа, како мудро ћути, како тихо гази. Спреман је на све. Нећеш се ти, њушко глупа, овдје хљеба најести. Ја ти то гарантујем, ја то најбоље знам. Мене питај.“ Тако је размишљао Шеширција док је гледао магаре како вуче ноге кроз прашину.

И хтједе да се врати бројању пара, једино га је то радовало, чинило га срећним, чинило да се осјећа као човјек. А онда му сину кроз главу, пуче му пред очима, би му све јасно. Сјети се сна и свога дједа, и страћаре на крају града, у којој су он и дјед живјели. И сјети се старога ковчега, и како га је копкало зашто је ковчег стално закључан, и сјети се како је развалио браву (док се дјед напијао у оближњој крчми), и како је био разочаран: „Папируси, све сами папируси: нацрти, прорачуни, формуле! Каква глупост! Не схватам шта ће старој будали све то, ријетко сам га виђао с књигом, и зна ли уопште да чита, сумњам.“ Међу папирусима угледа и једну слику, а на слици глава некаквог магарца. „Е, људи моји“ рече у себи „да сам јуче умро, не бих ово видио, он (мисли се на дједа) држи магаретову слику у ковчегу. Нормални људи држе слике жене или љубавнице, неке старлете или фудбалера, а он слику магарца.“ Спусти поклопац и поче да се смије на сав глас (од муке).

„Богати дједе“ питао га је пошто су изгладили односе (поремећене разваљивањем браве) „какав је оно магарац чију слику држиш у ковчегу.“ „Кад ме питаш право ћу ти казати,“ одговори му дјед, и поче да прича о ружичастом магарцу, из далеког свијета, који ће се појавити у сред бјела дана, на улицама учмалог Сидона, кад га нико не буде очекивао, кад му се нико не буде надао. Објашњавао му је зашто је

појава тог магарца од пресудне важности, не само за њега, Шеширцију, већ и за сами овај град, за читаву Феникију, па и за свијет у цјелини. Овако му рече: „Синко, тек тад, кад се појави Ружичасти Магарац, кад се његова дрека буде чула диљем Земљиног шара, тек онда ће, не прије тога, лихвари завладати свијетом.“ Није тад вјеровоао дједовим ријечима: мислио је да халуцинира, да му је *трав*а ударила у главу, да му је ракија попила мозак. „Али дједе, нема ружичастог магарца, није га било, и неће га ни бити“ бунио се мали Шеширција. „Моли се Молоху, сине,“ одговори му дјед „Молох мисли на нас.“ И молио се Молоху мали Шеширција, молио, па му досадило; заборави Молоха, заборавио би и дједа, да га на њега нису подсјећали уцерица у којој је још увијек живио, и дрвени ковчег, који никако није успјевао да прода (због поломљене браве) мада га је често износио на бувљак. И сад, после толико година, сјети се дједа и његовог пророчанства.

„Стари лисац је био у праву, морало се догодити кад-тад, ми ћемо владати Плавом планетом“ рече у себи. У моменту је имао готов план, паре које је бројао, на брзину стрпа у џеп, и, као нехајно, приђе Магарцу идући упоредо с њим. „Видим да си са далека пута“ рече му „да си прошло сито и решето, и да ти је велика невоља, те се данас по Сидону шећеш.“ Магаре, који далеко од тога да је био наиван (прошао је сито и решето), не рече ништа, само мудро климну главом. „Но, ти хајде са мном у механу“ настави Шеширција „да одмориш своје старе кости, да попијеш чашу рујна вина, да би ти се снага повратила.“ Магаре климну главом.

Шеширција је био задовољан собом: „Добра ми је ова идеја да искористим ову њушку за своје потребе: подал је и похлепан, лукав и безобзиран, и, најважније - очајан је, треба му лова.“

КОД ЦРВЕНОГ ФЕЊЕРА

„Видиш и сам, Магаре, тешко се живи“ започе Шеширција „капне по нешто, ту и тамо: по која ситна лихва, по нека препродата карта, ваљаш бијело и зелено, балоне и прскалице. Мршава је то. Танко. А могло би боље, много боље. Могло би бити живахније, уносније, забавније. Знаш ја одакле ти долазиш, знам и како је тамо, знам и зашто си овдје. Египат је инертан и успаван, статичан и досадан: без могућности, без шанси, без перспективе. Али, сигуран буди, ни нама овдје, у Феникији, не цвјетају руже. Горак се, Магаре, и код нас хљеб једе.“

Магаре га је слушало ћутећи. Шесто чуло му је говорило да је доласком у Сидон направио прави избор: коначно је на правом мјесту, с правим људима, и у право вријеме. Знао је да за њега више нема препрека, да су му сва врата отворена, да је будућност пред њим. Непоправљиви оптимиста, као и увијек, вјеровоао је у себе.

„Није баш све тако црно“ настави Шеширција „ако си амбициозан, ако хоћеш да радиш, ако волиш лову, боље је него било гдје на свијету. Вјеруј ми, имају Сидонци квалитета, има ту материјала, кажем ти, само их треба политички организовати, међусобно повезати, идеолошки потковати. Ти си овдје нови, тебе не знају, ти треба да одиграш своју улогу: да их заинтересујеш за своје идеје, да им објасниш своје ставове, да им изложиш свој поглед на свијет. Мораш да их загријеш за промјене,

да их пренеш из учмалости, да им откријеш нови свијет. Имаш харизму, високу интелигенцију, лице које се памти. Ти ћеш им бити звијезда водиља, ти ћеш им проширити видике, ти ћеш их извести на прави пут. Ти ћеш им, Магаре, удахнути душу. Логистичку подршку препусти мени. Знам ја људе, знам моћнике, знам свакога. Читав живот сам провео, или овдје у Фењеру, или ту испред, на улици. Знам како овај град живи, како дише, како пулсира. Имам ти ја везе међу министрима и тајкунима, старлетима и лоповима, полицајцима и академицима. Продао сам им ја свима траву и прахак, давао паре на зајам, подводио певаљке. Свачије тајне ја знам: ко прима мито, ко вара жену, ко губи на коцки. Имам читаву мрежу лажова и шпијуна, трачара и сплеткароша. Још колико данас, све ћу их ставити у погон: хвалиће те на сав глас, до неба дизати, у звијезде ковати. А оне који нас буду прочитали, њих ћемо подмићивати, застрашивати, оговарати, опањкавати, олајавати, отрцавати...“

Магаре је схватило да му је ово животна шанса да оствари своје снове. Овако је размишљало: „Ову прилику не смијем пропустити, дошло је мојих пет минута, куцнуо је мој час.“ Знао је да овај пут неће оманути, да ће искористити дату му шансу, да ће оправдати указано му повјерење.

Гласине се брзо раширише по читавом граду, а онда и по осталим градовима, па и даље ван граница земље Феникије: о Магичном Магарцу, из напредног свијета, са богатих пашњака, из земље Дембелије. Говорили су да има добре намјере, да за све има дара, да свима доноси срећу, да има много пара. Хвалили су његове храбре визије, његов витак стас, његово паметно лице, његов школован глас.

А он је заиста знао да искористи пружену му шансу: заблистао је у пуноме сјају (развијши до краја своје потенцијале, бриљирао је као никад у животу). За почетак, да би се прилагодио новонасталој ситуацији, то јест, да би се уклопио у намјењену му улогу, морао је да промјени имиџ. Некада је био: егоиста и хедониста, опортуниста и нихилиста. Привлачило га је све оно што дражи чула, што маме нагоне, што подстиче инстинкте. Такав је барем био у Египту, у Луксору, у староме крају. Сточарима је добро познато да магарац нити мјења длаку, а још мање ћуд. Али овај наш длаку је промјенио, и то без икаквог напора. Сада је постао: рационалиста и реалиста, конформиста и прагматиста. Мислилац без мане, логичар без премца: имао је своју идеологију, своје виђење догађаја, свој поглед на свијет (који се, гле чуда, увијек поклапао са Шеширцијиним интересима). Наравно, ћуд није промјенио: остао је онај исти саможиви себичњак и демагог, циник и лицемјер, какав је увијек био.

Овако редефинисан, идеолошки поткован, материјално ситуиран (захваљујући Шеширцијиним, тада још увијек скромним средствима) почео је да њаче. Сигуран у себе, распомамљен, у екстази, њакао је као што никад њакао није: бесомучно, из петних жила, свом силином свога бића. Обећавао је мед и млијеко, рај на земљи, свијетлу будућност, боља времена. Налазио је излаз из безизлазне ситуације, остваривао је неоствариво, омогућавао је немогуће. Био је непредвидив, неустрашив, неумољив, неухватљив; виспрен и проницљив, на моменте лудан, пријатан и насмијан, искрен кад затреба. Укратко, био је то лик који улива

повјерење, који не зна за пораз, који сигурно води у бољу будућност.

Овај чудни телал, говорник без мане, постао је лице са насловне стране, са малог екрана, са изборне плакате. Стекао је широк круг обожавалаца (из свих слојева друштва), што неким може изгледати чудно, с обзиром да се ипак ради о једном магарцу, али као што каже изрека - о укусима не вриједи расправљати (или, можда то још боље дефинише трговачка мудролија - свака роба има свога купца).

Многи су га прочитали, још на самом почетку, чим су му видјели њушку, још и прије него што је зањакао. Говорили су да је обичан хохштаплер, да је подмукли комедијаш, да је овејана битанга, лицемјерни лакрдијаш... Знали су они да ће се све то лоше завршити, не за њега, већ за њих. Наравно, нико их није слушао.

Шеширџија је био задовољан: све је текло по плану, срећа му се смијешила први пут у животу. Био је сигуран да ће његов план успјети, да ће му се испунити жеље, да ће му се остварити снови. Као човјек неограничених амбиција, какав је несумњиво био, сањао је о свјетском царству (чији је он поглавник), о свјетској банци (чији је он власник), о свјетској религији (чији је он пророк).

Али, ако сте и за моменат помислили да је тај човјек опасан лудак - били сте у праву, он то и јесте. То је лудак много опаснији од Ружичастог Магарца (који далеко од тога да можеш на рану да привијеш), јер Магареће жеље су углавном биле усмјерене на задовољење физичких потреба, уз нешто сујете, на коју, чак ни он, није био потпуно имун. Али, у суштини, он је био обичан хохштаплер осредњих квалитета, медиокритет, како се то каже, који се читав живот уздао у све (познанства, везе, мито и услуге свих врста) сем у своје способности. И никад му није падало на памет да он буде некакав идејни вођа, све док га тога дана, код Црвеног Фењера, Луди Шеширџија није убједио да је он (Магарац) тај изабраник високе интелигенције, широких схватања, непревазиђених квалитета. За разлику од њега, Шеширџија је тешко болестан човјек (болесно је и Магаре, али не толико), човјек лудачких амбиција, који хоће да влада помоћу новца, и што више новца - то више моћи, и по сваку цијену жели да новац буде једини критеријум вриједности, једноставно, зато што га он највише има. А онда, кад коначно буде овладао свијетом, покушаће да га уреди по свом нахођењу, и можда ће, чак, и жељети да сви у том, *Његовом свијету* буду срећни, хтјели то они или не. А ако не - кукала им мајка, испариће као што испарују ликови из Орвелове Океаније: једноставно нестану и нико их више не помиње (као да их никада није ни било), и нема их више ни на фотографијама (а имали су их много), и нико их се више и не сјећа (чак ни они који су их познавали читав живот). Само још да напоменем да ово не значи да Ружичастог Магарца треба потцењивати, далеко од тога, јер иако он није, да се изразим техничким жаргоном - погонска снага читаве ове машинерије, он је главна осовина без које не би могле да функционишу многе друге осовинице, точкићи и зупчаници, полунице и цјевчице.

И тако би Феничани живјели вјековима: куповали, продавали, гњечили мурексе, потказивали пријатеље, оговарали комшије. Али, као што каже народна пословица -

ничија није до зоре горјела, па није ни њихова. Тако и над њиховом срећом почеше да се надвијају црни облаци. Морално пропадање, које је и прије тога узело маха, као нигдје у староме свијету тога доба, доласком Ружичастог Магарца достигло је неслућене пропорције. Држава поче да се љуља из темеља, порези да се повећавају, бизниси да се затварају, банке да банкротирају. Чак су и скупљачи пужева остајали без посла, а и берза робова била је пред колапсом. Једино је проституција цвјетала: ружичаста земља, ружичасто магаре - црвени фењери. То је ваљда неко златно правило које важи за сва времена, па тако и за ово. Вјерујем да су даме слободних схватања и те како добро знале да искористе овакав развој ситуације. Наравно, њима су ипак припале само мрвице са већ почићене трпезе, оно што је било сувише ситно за Шеширцију и Магаре (расподјела се вршила по формули - јачи тлаци). Но, боље ишта него ништа, боље врабац у руци, па колики толики. Врапцу се ионако у зубе не гледа (ваљда зато што их и нема), коњу да, и магарцу такође. Али то су Феничани изгледа заборавили да ураде са овим својим Ружичастим (или Магичним, како су га често звали) Магарцем. Умјесто да га пажљивије процјене, да га осмотре са свих страна, да му добро у зубе погледају, као што је и обичај, вјеровали су му на ријеч. Сад су се нашли у ћорсокаку: без посла, без пара, без вјере у боље сутра. Опљачкани и ојађени, обамрли и отупјели, тумарали су бесциљно улицама Сидона, седјели сатима по клупама у парку, или убијали вријеме буљећи у телевизор.

Човјек који воли да логично размишља помислио би да је овакво вријеме душу дало за шпијуне, цинкароше, потказиваче, доушнике, достављаче, дојављиваче, жбире и уходе (све ово су синоними једне исте друштвене дјелатности). Није тако било. Потказивање, које је и прије доласка Ружичастог Магарета била успјешна привредна грана на овим подручјима, његовим доласком доживјела је невиђени процват, међутим, сада, у свеопштем расулу, њихове услуге више никоме нису требале. Био је то хладан туш за њих кад су једног дана на вратима полицијске станице прочитали обавјештење „Не радимо више са шпијунима.“ Прешли су и они у опозицију. И, као и сви остали (чак и грлатије) почели су да куде и псују „тог огавног магарца, странца и невјерника, лопова и шпијуна(!?), коме треба извући уши, ишчупати реп, одерати кожу...“ Били су неумољиви.

Магаре, реформатор људске свијести, проповједник ружичасте будућности, *Чика Паја што доноси јаја*, био је свјестан да то што се дешава на улицама Сидона не слути на добро. „Нешто је труло у држави Феникији“ размишљао је, „нису томе криве моје идеје, моји савјети, моје реформе. Ја сам човјек (!?) који иде испред свог времена, загледан у далеку будућност, с визијом коју ова теглећа марва (!!!) не може да схвати. Евентуално, ако бих промјенио имиџ (зар опет?), промјенио тактику, можда има шансе да се и даље одржим на површини. Да им, можда, понудим своју експертизу: нову економску платформу, нови програм стабилизације, нови пакет привремених мјера. Можда би то уродило плодом? Тешко. Смијаће ми се: 'Зар ти да нас вадиш из кризе? Ти, који си нас довдје и довео? Ти, који си нас лагао толике године? Ти, који си напунио џепове?' Штап ће опет да ради. А можда и горе, чујем их како урлају на улици, хоће кожу да ми деру, у кобасице да ме мељу. Не могу се они цивилизовати, то је ваљда већ свима јасно. Чак и ако извучем живу главу,

деградираће ме, даће ми да опет вучем нека кола, да окрећем млински камен, или да ме дјеца јашу у Луна парку. То нипошто не смијем допустити, тако ниско не смијем пасти. Слушај их само како урлају, све их је више, и све су бјешњи. Непријатно су ме изненадили, ово заиста нисам очекивао: разбијају излоге, блокирају улице, пријете мени, пријете Шеширцији. Много су љути, а има их маса. Знао сам ја одувјек да су то примитивци и простаци, али да ће баш овако да реагују... Најбоље је не обраћати пажњу на њих, правити се да не постоје, игнорисати их, као да их нема. Не игноришу они мене, мало-мало па ме помену: 'Магаре мајмуне, Магаре лопове'. Шта им ја сметам? Ја сам угледни грађанин, успјешан бизнисмен, познат и поштован у читавом свијету, једино ме овдје не цијене, у овом смрдљивом Сидону. Читав град је напољу. Шта ће на улици? Што не гњече мурексе? Што не тапкају улазнице? Увијек има шта да се ради. 'Магаре изиђи, Магаре изиђи', изиђи ћу, ал' на задња врата, чим се смркне. Морам што прије да се нађем са оним Шеширцијом, можда он има неко рјешење? Њему свашта падне на памет.“ Тако је наше Магаре (које је иначе било склоно паници) размишљало у овом одсудном моменту, док је распомамљена гомила на улици тражила његову главу.

Шеширција - сад већ успјешан послован човјек (добростојећи, мада још увијек не и тајкун) - сједио је сам, у полумраку своје радне собе у којој је проводио већи дио дана (откад је постао угледни грађанин ријетко је навраћао у Фењер): „Измузох их до краја, истресох им и задњу пару, до голе сам их кости оглодао. Није ни чудо што су бијесни, и ја бих био да сам на њиховом мјесту, али нисам. То су и заслужили. Да су ваљали не би пропали. Како ја нисам пропао? Зашто Магаре не пропада? Зашто није пропала Лиза Лези, или Коцка Боцка? Купила си је ново ауто, иде на скијање сваке године, у Париз по гардеробу, на Тајланд да се купа, на Мауи. Њима је добро. Њима није крив Луди Шеширција, њима није криво Магаре, њима није крива корупција, пљачка, непотизам... Нема овдје више шта да се тражи, пропада Феникија, пропада Сидон, да и ја не пропаднем с њима. Морам да мијењам мјесто боравка, морам наћи неку другу земљу - али коју? неки други град - али који? неке друге људе - али које? Сви имају своје богове, своја вјеровања, своје обичаје. Како ће ме дочекати? Како ће прихватити мој начин рада? Како ће прихватити Магарећу причу? Хоће ли насјести на њу? Ваља ми путовати, али у ком правцу? Морам нешто да смислим и то врло брзо.“ Тако је Шеширција размишљао, хладан и прорачунат, миран и сталожен; као и увијек, није губио главу.

Те ноћи Молох му је дошао у сан: „Крај велике мутне ријеке/ а на врху куле бијеле/ живи, ради и прежива/ од жеженог злата теле.“ То му је поручио.

У МИШИЈОЈ РУПИ

Састали су се у раскошном салону Шеширцијине виле, коју је саградио на истом оном мјесту гдје се некада налазила дједина удерица. Вила је имала преко тридесет соба (окићених дјелима најпознатијих умјетника), осам купатила (са италијанским плочицама), два базена (од чега један олимпијски), три гараже (највећа за Хамера). Излишно је, вјерујем, и напомињати да је Шеширцијина вила била највећа и најскупља у читавом крају, прављена по његовим инструкцијама, и по његовом

укусу, а за његово задовољство. Ипак, те вечери, атмосфера у дому Шеширцијиних, далеко од тога да је била карневалска. Магарац је био забринут, деконцентрисан, унезвјерен; Шеширција - нервозан, љут, озлојеђен.

- Е, па Шеширцијо, заигра мечка и пред нашим вратима. Пропада моћна Феникија, пропада древни Сидон, пропаћемо и ти и ја, заједно с њима. Као што си и сам већ схватио, ситуација је више него критична, скоро безизлазна. Економски пропала, духовно занемоћала, морално иструлила, Феникија је постала лак плијен за околне земље. Као хијене нањушили су цркотину. Смрад распадајућег квази-царства на далеко се осјећа; многи су се већ наконстријешили сјетивши се неких старих рачуна које баш сад хоће да изравнају. Чак су се и ови моји, иначе мирољубиви Египћани, ускомешали око граница ове пропале државе, а Асирци су већ прешли границу драге нам Феникије, напредују према Сидону, и, како изгледа, не наилазе ни на какав отпор: ни пушка да пукне, ни топ да груне, ни сабља да зазвечи. Какав је овај покварени народ, траже моју главу, умјесто да бране част и достојанство, слободу и благостање, ред и закон, они само гледају да избјегну обавезе које у овом одсудном моменту историја поставља пред њих. Историја, учитељица живота, која трасира пут...

- Не лупај. Па и сам си рекао да су духовно занемоћали и морално иструлили. Како онда очекујеш од њих да се боре као јунаци, сад одједном? Нема ти ту бораца, моје Магаре, овакво друштво не даје хероје, људе од части, од карактера, од интегритета, већ само кукавице, подлаце и сплеткароше, једном ријечју - олош. Не можеш да га васпитаваш да буде себичан, лицемјер, шпијун и улизица, а онда да га претвориш у хероја, кад то теби затреба. То може само у бајци, моје Магаре, да се крастава жаба претвори у принца на бијелом коњу, али ми нисмо у бајци, већ у стварности, и у тој стварности Феничани су такви какви су. У њих не полагаи наде, већ у себе, у своју памет и у свој новац.

- Ипак, сјећам се једном, Шеширцијо, кад ухватише неког лопова што је крао крофне и ђевреке по базару, како су сви здушно, као један, часа не часећи, скочили на њега, бацили га на земљу, одвалили од батина. Задивило ме је тада њихово самопожртвовање, осјећај грађанске дужности, њихова висока свијест о потреби друштва да се заштити од криминогених елемената. Чак и касније, док су га вукли улицама Сидона, и домаћице и буреџије, и старци и школарци, сви су пришли да дају допринос општем добру: ко ногом, ко штапом, ко каменом. И не нађе се баш нико, у читавом Сидону да брани тог лупежа, да се стави на његову страну, да каже: „Немојте људи, доста сте га тукли, доста је било“, као што би се, засигурно, нашли многи такви у неким другим, примитивним, срединама (Магаре гријеши - не би се нашли више ни тамо). Сјећам се да сам тад помислио: „Благо земљи која има овакав народ, и благо народу што је такав какав је: јединствен и одлучан, храбар и талентован, али богами, и суров кад затреба. Тако се брани слобода и све остале вриједности које ми баштинимо“ Тада сам тако размишљао. Зато сам се много изненадио кад сам видио да се као препелице распршише пред Асирцима. Мислио сам да ће кренути на њих као сиви вуци, као горски лави, као дивљи вепри, да их растргну на комаде, као што растргоше оног злотвора. А они... утекоше са сваке међе, окривљују једни друге, траже кривце... Шеширцијо, морам ти рећи, увриједио се ти или не, имао сам много боље мишљење о овим твојим Феничанима.

Непријатно су ме изненадили.

- Мене нису. Но, пусти сад њих, имамо преча посла. Наиме, ваља нам путовати. Морамо да бришемо што прије, што брже и без задржавања; колико нас ноге носе, чизмама од седам миља.

- Али ја немам такве чизме, о, Шеширџио!

- Знам, немам их ни ја, о, Магаре! То се само тако каже, то је наш локални израз, значи: бјежати без одуговлачења, без губљења времена, и без гриже савјести.

- Али мене савјест не гризе.

- Знам, не гризе ни мене. То се само тако каже.

- Да ли се баш мора бјежати? Можемо ли се договорити с тим Асирцима, понудити им наше услуге, или их, једноставно, подмитити, као што смо то и до сад радили? Па и они су људи, а сваки човјек има своју цијену, то си и сам говорио. Нису ни они имуни на овоземаљска добра. Имају и они неку слабу тачку, и ми ћемо је наћи.

- Најслабија тачка је та твоја магарећа глава, откинуће ти је чим те виде таквог угојеног. Нема ти погађања с њима и нема договора. Они могу да узму све са стола, моје Магаре, кад год хоће: јер они су сложни, а ми нисмо; они су људи од части, а ми нисмо; они имају циљ, а ми га немамо.

- Нисам о томе размишљао на тај начин, морам признати.

- Знам. Размишљао си на други начи. И док си ти размишљао и смишљао, опажао и запажао, ја сам већ направио план: знам у ком правцу треба ићи, знам гдје треба стићи, знам коме се обратити за савјет и моралну подршку. Као што знаш, Магаре, ја сам поклоник бога Молоха, и тај мој бог, Молох, јавио ми се ноћас у сну: рекао ми је да идем у земљу Месопотамију, у град Вавилон. У том граду влада некакво Златно Теле. Њега ћемо питати за савјет, и оно ће нам га дати; оно ће нам помоћи. То Теле.

- Какво је то Теле? Какав му је поглед на свијет? Чуди ме да никад нисам чуо за њега. Бојим се да није неки лаик, неки дилетант, неки штребер, неки фолирант. Да нас не ували у још веће проблеме него што их већ имамо? Да нас скупо не искошта та његова експертиза? Кажем ти, не знам какво је то Теле.

- Усређитељ је, као и ти, само финансијско-банкарског усмјерења. Уско специјализован у домену племенитих метала, драгог камења и хартија од вриједности.

- Какве су то хартије? Нисам чуо...

- Не знам ни сам. Мора да су добре, чим су од вриједности. Видјећемо кад дођемо тамо. Тамо ће се све разјаснити, искристалисати, добити коначан облик и доћи на своје мјесто. Тамо нас чека нови живот, нова шанса, нови почетак: у земљи Месопотамији, крај моћног Еуфрата, у бајном Вавилону.

- Него, Шеширџио, брине ме и једна друга ствар: како ћу се ја уклопити у Вавилонски мозаик? Каква ће бити моја улога? Мој друштвени статус? Моје радно мјесто?

- Не брине Магаре, бићеш и даље то што јеси: велики мислилац, незамењиви идеолог, генијални визионар. Молох ми те је препоручио, а Молох зна шта ради.

- Што се тиче Молоха, а и Бала, и Астарте, не чини ли ти се да су и они допринијели пропасти Феникије: њихови морбиди обичаји, њихови крвави ритуали, њихово бизарно свештенство. Јер да су им богови били бољи, и они би бољи били. Не би овако јадно завршили, продавани као марва по пијацама широм Медитерана,

по истим оним пијацама по којима су и они сами некада продавали робове. Да су им богови ваљали, не би ни они пропали.

- Мућни мало главом, Магаре. Пропао је Сидон, пропали су и Сидонци, пропала је Феникија, пропали су и Феничани, али има ко није пропао: ми нисмо пропали. Нама никад боље није било. Пуни смо ко брод, и ти и ја. Добри су ови богови. За нас.

- Знам, али ипак, обожавање бога као што је Молох могло би негативно да се одрази на твој, а и на мој имиц, тамо у Вавилону. Могло би да нам направи проблеме, да изазове сумњу у наше добре намјере, да доведе у опасност читав наш пројекат. Покупи успут неке друге, боље богове: живље, виспреније, млађе, савременије. Богове који не изазивају страх и сумњу. Овима је већ истекао рок употребе, прегазило их је вријеме.

- Магаре, како не схваташ? Молох је од кључног значаја у читавој овој причи. Без њега читав наш план пада у воду. Молох је моја покретачка снага, моја звијезда водиља. Наравно, тамо у Вавилону, обожаваћу га тајно, да нико не зна. Астарту поштују и у Вавилону, тако да с њом неће бити проблема. А што се тиче оне будале Бала, њега морам да се отресем, он је бог локалног карактера, ограничаног рока трајања, без перспективе, без харизме. Цијене га само овдје у Феникији, којој су дани и онако одбројани.

- Ја ћу и даље да се држим Сета, тајно, као и ти. Сет је добар Бог, али му нису дали шансу, тамо у Египту. Нису били у стању да спознају његове квалитете, да схвате суштину његове идеје, да ухвате есенцију његове мисли. А што се тиче ових Феничана, уопште ми их није жао. Какви су били, тако су и прошли. Никаква штета.

- Никаква. Ионако су били будале.

- Да. Били су будале.

Није дуго прошло, покорише читаву Феникију, наметнуше јој порезе, друмарине, дажбине, мостарине. Маргинализоваше је као међународног чиниоца, избрисаше је са геополитичке карте, послаше је у заборав. За сва времена. Заувјек.

И тако, оде Феникија из историје, а наши другари одоше из Феникије. Охрабрени успјехом, наоружани оптимизмом, подстакнути знатижељом, испуњени ентузијазмом, кренуше у ту нову, *обећану земљу*, у тај нови, непознати град - Вавилон, град у коме је све на продају, град у коме све има тржишну вриједност, град у коме влада Златно Теле. Имали су задње намјере.

Молох, владар из сијенке, из своје мрачне јазбине, будним оком пратио је активности својих пулена. Завист и похлепа, и мржња која уз то иде, били су му храна - у Вавилону тога је било на претек. „Добра ми је ова идеја“ размишљао је „да их пошаљем тамо, у Вавилон, да се тамо окале, да очврсну, да изгубе и задне остатке људскости у себи; ако их још увијек имају. Добро сам ово смислио.“ Био је задовољан собом.

ТЕЛЕЋЕ ГОДИНЕ

Месопотамија - земља између двије ријеке (међурјечје): алувиална равна на југозападу Азије, између Тигра и Еуфрата, источно од Феникије, западно од Елама. Кажу, колијевка цивилизације. Могуће. Вавилон - најчувенији град Месопотамије, славом овјенчан и неизмјерно богат (а корумпиран до сржи те као такав само наизглед моћан) био је честа мета многих освајача: својим сјајем подстичући њихову похлепу, а својом слабошћу дајући им подстрек да остваре своје амбиције (да дођу до пара). Опседали су га и освајали, пљачкали и пустошили, рушили и палили, остајали на дужи или на краће, одлазили а онда се враћали, ти исти или неки други: са околних брда, из далеких степа, из оближњих равница, са далких мора. После година успона и падова, процвата и чупања из криза, достигао је врхунац економског просперитета баш у вријеме кад су се јунаци ове приче први пут појавили у њему. Стигли су у право вријеме у, за њих, најповољнијем тренутку; као да су знали прави моменат кад треба тамо да се појаве (а у ствари и јесу - проницљиви Молох им га је лично препоручио, као мјесто боравка у коме ће њихови, несумњиви, квалитети доћи до пуног изражаја, у којем ће њихови, иначе огромни потенцијали, бити до краја искоришћени, у коме ће њихове морбидне склоности, настраности, и изопачености, моћи да се разбуктају свом жестином). Но, о њима ћемо мало касније, пошто претходно кажемо још по нешто о Вавилону и Вавилонцима, да би се могла стећи подробија слика о овом чувеном мегаполису из старих времена, саграђеном од блата, од којег данас, на жалост (или на срећу) није остало никаквог трага (кише су га спрале) и о његовим егзотичним становницима, поклоницима Мамона - бога бескрајног богаћења.

Најпопуларнији Вавилонац свих времена несумњиво је Хамураби, краљ који је донио чувени *Законик* и тим чином окренуо нови лист у историји ових географских простора. Високо друго мјесто на листи популарности заузима краљица Семирамида, поклоница богиње Астарте (исте оне, већ помињане Астарте чији су свештеници били евнуси у ружичастим хаљинама), чаробница окултних знања, магије и хороскопа, чини и враџбина. Од грађевинских подухвата издвојићемо надалеко чувене Висеће Вртове - једно од седам чуда *Старога свијета*, и, наравно, већ поменуто Кулу Вавилонску: кулу, коју градише - али је не саградише; кулу, у коју су полагали наде - које су се изјаловиле; кулу, у коју су уложили новац - који се није оплодио. Вавилон, то је исто што и Сидон, али хипертрофиран до гротескног, извитоперен до карикатуре, доведен до апсурда. Вавилонци, скупљени ту, са свих страна свијета, са свих географских ширина, из свих временских зона. Разнолико и шаролико друштво, измјешано ту, у граду Вавилону, на увијек препуном базару, око тезги уличних продаваца, око увијек отворених дућана. Окупљени и сједињени у једноличну и безобличну масу (по формули *из мноштва једно*): без визије, без идеје, те као такви, и без будућности. Мора се рећи да су Вавилонци (Вавилонези) били практичнији, енергичнији и предузимљивији од инертних и лењих (али ништа мање похлепних) Феничана. Били су добри геометри и математичари, астрономи и астролози: знали су да прорачунавају путање небеских тијела, да предвиђају залазак Сунца и Мјесеца, да рјешавају квадратне и кубне једначине. У томе су били добри; то им се мора признати.

Будући да су припадали истом типу друштва, као и Феничани, имали су мање-више

исте особине као и они. Нису се много разликовали, ни у начину привређивања, ни у начину размишљања. Вјештину глуме и претварања, лицемјерја и цинизма, довели су до савршенства. Били су сентиментални, али не и саосјећајни; расипници, али не и великодушни; насмијани, али не и срећни; увијек у грчу, увијек у журби, увијек у трци за новцем: новцем се куповала милост божија, новцем се куповало јуначко знамење, новцем се стицао углед у друштву. Било је ту богаташа, али не и госпде, било је ту војника, али не и витезова, било је ту властеле, али не и племића.

Обожаваоци Мјесеца и мрака, везани за свакодневне проблеме, бриге и обавезе, већ одавно захваћени духовним пропадањем, били су дубоко заглибљени у овоземаљско блато. Неспособни да се уздигну изнад материјалне сфере, бивају привучени црној земљи умјесто плавом небу, тами умјесто свјетлости, животињама умјесто боговима (отуд ваљда и обожавање једног телета).

Да сад резимирамо све ово: између двије ријеке – Месопотамија; у Месопотамији – Вавилон; у Вавилону – кула; у кули - теле. То је теле од сувога злата. Теле као предмет обожавања, теле као мјерило вриједности, теле као пародија божанства. За разлику од Молоха који је захтјевао људске жртве, Теле је било пријемчивије, лукавије, подлије. Однос с њим био је једноставан: колико пара - толико музике; колико ти је дубок џеп - толико си у милости божијој. Сјајно и бљештаво, благо и умилно, смишљено да засјени и очара, да обмане и заведе, то Теле је изасланик бога Мамона на земљи - бога оних особа које имају потребу за моћи, а до које се у овом типу друштва стиже новцем (такви људи, ако живе у другачијем друштву имају и другачијег бога; тај бог неки пут може бити и обичан човјек; жив човјек, од крви и меса).

Док се о тачном поријеклу Ружичастог Магарца не може ништа са сигурношћу рећи, већ постоји више теорија, од којих смо неке, сјетићете се, и навели на почетку ове приче, дотле се о поријеклу овог Телета (теле с великим Т) подоста зна. Објаснићемо укратко: кад је Мојсије отишао на Синајску гору, на кратко је оставио своје племе под надзором свог старијег брата, Левога Арона: била је то кобна грешка, несагледивих последица, али не за Арона и друштванце око њега, већ за његово племе, и за читаво човјечанство. Наиме, Арон је био је високи свјештеник Израелаца коме су приписиване пророчке способности (нешто као ћорава, али видовита, баба Ванга, или Нострадамус - стихоклепац, или мистериозни Ури Гелер, кога сам недавно гледао на телевизији како пророкује ко ће бити следећи првак свијета у фудбалу). Искористивши одсуство Мојсија, Леви Арон је направио Теле од злата (да ли је то стварно било злато или нека жута легура која се само сија као злато, то се са сигурношћу не може знати). Представивши га својим саплеменицима, обратио им се следећим ријечима: „Израелци, ово теле, ово је ваш бог. Слиједите га.“ Кад је Мојсије стигао назад, видјевши шта су Арон и његови истомишљеници у међувремену урадили, покушао је да спаси што се спасит може: покушао је да разбије њихове илузије, да отклони њихове заблуде, да исправи њихове грешке. Није му то пошло за руком: нису их уплашиле његове пријетње, нису их убједила његова увјеравања, нису их се тичала његова обећања. Одбацили

су Десет Божијих Заповјести које је Мојсије донио са Синајске горе - слиједили су Теле. То Теле, није их одвело у јуначку Спарту, није их одвело у стоички Рим, није их одвело у побожни Делфи - одвело их је право у Вавилон. У Вавилон - град потрошачких оргија, у Вавилон - град вашарске културе, у Вавилон - град бога Мамона. Животињски инстинкт непогрешиво га је водио у том правцу, знао је да ће ту доживјети велики успјех, да ће ту стећи огромну популарност, да ће ту бити овјенчан непролазном славом. Тако је и било.

И Магарећи успјех у Феникији био је спектакуларан, али овај Телећи, у Вавилону, надмашио га је за три копља. Дочекаше га Вавилонци раширених руку, боље него рођеног свога, као никога прије (а ни после) њега. А оно је имало причу, од које се врти у глави, од које се убрзава пулс, од које засјаје очи. Проповједало је отворено тржиште и стране инвестиције, бесповратну помоћ и друге бенефиције (а све то у оквиру новог економског модела којег је он лично смислио, поставио на ноге, дао му коначну форму, и на крају довео до савршенства). Видио је земљу као јединствени економски простор: као огромну робну кућу, као увијек отворени супермаркет, као вјечито узаврели базар. Као глобално село у коме су сви становници и купци и продавци; и произвођачи и потрошачи; и преваранти и преварени; и роба и трговци.

Ми и дан-данас живимо у свијету осмишљеном и форматизованом, прије много вијекова, од стране Златнога Телета, и то нас учи да је све ово што се данас дешава резултат његове (Телеће) генијалности. Нажалост, дуго времена је његов геније био препознат и прихваћен само у мањем дијелу свијета, а ево данас, он обасјава не само нашу домовину, већ и читаву планету. Дакле, Вавилонези (стари *муфљузи*) били су у праву кад су га оберучке прихватили, угостили и, на крају, удомили у својој средини, јер заиста, исплатило им се, на одређено вријеме, а после тог одређеног времена несталоше, не остављајући готово никакав траг за собом, збрисани и они с лица Земље као Феничани прије њих.

То Теле је и учинило да Вавилон буде то што јесте, да му се име на далеко чује, да свима буде на уснама, да заблеста у пуноме сјају: бајни Вавилон - град рајскога обиља; весели Вавилон - град дугиних боја; сјајни Вавилон - град дречаве раскоши. Бљешти-шљашти прелијепи Вавилон, у хладу Висећих вртова, у сијенци недовршене Куле, под будним оком Златнога Телета. Вавилон који голица машту, Вавилон који распаљује страсти, Вавилон који подгријева наде. Вавилон - Хамураби и његов *Законик*; Вавилон - Семирамиза и њене чаролије; Вавилон - Теле и његов култ.

Вратимо се сад нашим другарима: успјели су да побјегну из Феникије (на једвите јаде). Стигоше у Вавилон. Вавилонци, навикнути на све и свашта не обратише посебну пажњу на њих. У граду у коме влада Златно Теле, Ружичасти Магарац и није нека новост. Материјално добро ситуирани, наоружани великим искуством, пуни ведрога оптимизма, вјеровали су да ће се ту остварити њихови планови, реализовати њихови снови, испунити њихове жеље.

Шеширција се савршено уклопио у новонастале околности: осјећао се као код куће, као да ту припада, као да је ту одувјек живио. Није га мучила носталгија: брзо је

заборавио прљави Сидон, његове уске и кривудавае уличице, смрад распадајућег мурекса, трошну колибицу на крају града. Чак је и Црвени Фењер почео да блиједи у његовом сјећању: појављивао му се и даље пред очима, с времена на вријеме, али као кроз маглу, све блеђи и нестварнији, као у сну. Знао је да је доласком у Вавилон направио прави избор, да му се срећа опет насмјешила. Схватио је да су Вавилонци (Вавилонези) далеко испред Феничана у готово свим гранама привреде: спретнији трговци, лукавији банкари, бољи преваранти. Схватио је колико не зна, колико још мора да учи. И није се штедио, давао је све од себе, учио је много, схватао је брзо. Схватио је како функционишу финансијске институције, тржишни фондови, новчани деривати, хартије од вриједности - научио је да управља невидљивом руком тржишта. Постао је владар из сијенке, господар живота и смрти, љубазни центлмен кога се сви боје. Остварио је своје снове.

С Магаретом је била друга прича, не што се тиче носталгије, није је имао ни он: на Феникију је ријетко помишљао, на Египат још ређе, заборавио је учмали Луксор, заборавио је мутни Нил, заборавио је смрдљиви Сидон. Ипак, овдје у Вавилону, осјећао се некако занемарен, заборављен, у запећку. Материјалиста по убеђењу, режимлија по опредељењу, меланхолик по расположењу, причао је и даље он, своју причу. Међутим, на овим просторима, та његова већ ижвакана фразеологија и излизане флоскуле о људским правима иако још увијек актуелне, нису имале онај убојити ефекат као некад у Сидону. Није више могао да загрије срца, није могао да запали гомилу, није могао да заталаса масе. И даље су се скупљали око њега док би држао говоре, по трговима, по парковима, по напуштеним фабричким халама. Али није више било то то.

Магаре није схватало да је прошло његово вријеме: прво наступа хуманистичка реторика, којој је једина сврха да утре пут Златноме Телету, а кад се Теле попне на пријесто, сав тај хуманизам се своди на заштиту извјесних друштвених група (па чак и то само на папиру), док категорије као што су слобода говора, објективно информисање или једнаке шансе бивају гурнуте у запећак. А промотере ових идеја, Телећа олигархија, која се домогла власти захваљујући њима, сада сматра својим најљућим непријатељима, које треба прогањати и маргинализовати на сваки могући начин. У ту сврху употребљавају и своје некадашње класне непријатеље - аристократе ревидирце, бивше лумпен-пролетере који су се *добро снашли* у свеопштој плачки, а уз њих и разновразне ментално и емоционално поремећане особе. Све ово наше Магаре није могло да схвати.

Због тога је и било у недоумици: није знало шта му је чинити, које кораке предузети, којим ли се путем упутити. У једно је био сигуран - није волио то Теле: заузело је његово мјесто, кварило му је планове, испријечило му се на пут. Замјенило га је у улози главног идеолога, великог реформатора, врсног филозофа. Колико год покушавао, никако му није полазило за руком (то јест, ногом) да засјени Теле: никако да поврати стару славу, никако да поврати изгубљену популарност, никако да поврати наклоност гомиле. Не, није волио то Теле.

- Не свиђа ми се ово Теле - рече он једном Шеширцији, у повјерењу, док су се напијали код Забрањеног Воћа, - помрачило је моју славу, потиснуло ме је у други план, и што је најгоре: обезвриједило је моје идеје.

- Пусти сад идеје - одговори Шеширција - идеје дођу и прођу: данас једне, сутра

неке друге; данас савремене, сутра превазиђене; данас генијалне, сутра баналне. Телеће су ово године, моје Магаре: ово је сад његово вријеме, сад пролази његова прича, сад се слуша његова ријеч. Не брини, доћи ће поново твојих пет минута, избићеш ти опет у први план. За сад, хватај се ти нечег опипљивог, нечег што заиста вриједи, хватај се ти сребра и злата, драгог камења, антивитета... то ти ја препоручујем. Пуни џепове колико год можеш, као што си их пунио и у Феникији, а за идеје не брини, снаћи ће се оне и без тебе.

И, коначно, ту, Код Забрањеног Воћа, Магарац је схватио о чему се ради: одгонетнуо је загонетку, прозreo је игру, рјешао је ребус. Изненадио је присутне, превазишао је себе: одбацио је своје идеје, одрекао се својих идеала, редефинисао се из корјена - обожавао је Теле.

Жарили су и палили они дуго, ова три мускетара, Вавилоном и околином, и још би дуже, све док га не би до краја измузли, али и томе дође крај. Појави се освајач пред капијама овог блатњавог града. Дадеше се у бјег, сви заједно - и Шеширџија, и Теле, и Магаре. Успјели су да понесу са собом колико-толико стеченог блага, не онолико колико су имали, не онолико колико су жељели, не онолико колико им је требало. Довољно ипак за нови почетак. Међутим, искрсао је други проблем. Куда отићи? Гдје се настанити? Којем ли се царству (земаљском) привољети? Непријатељ је био свуда, и у Месопотамији и око ње. Сва врата су им била затворена, сви путеви блокирани, сви градови забрањени. Није се имало куд.

Таворили су тако дуго у средини која им није била наклоњена, у непријатељском окружењу, које им није дозвољавало да до краја развију своје потенцијале, да се размахну како то само они знају. И то би тако трајало ко зна колико да Шеширџији није прискочио у помоћ његов стари заштитник, људождер са онога свијета, бог подземног пакла, који га све ове године, иако му се није јављао, никако није губио из вида.

А онда, једне ноћи, дошао му је у сан: „Постаће *Краљица мора*/ а онда лихварска дроља/ до тамо води стаза/ кроз царство на сјеверу Кавказа.“ Тако му је рекао.

ОСТРВО ДОКТОР МОРОА

Кренуше на далек пут. Сва тројица. Путовали су ноћу, углавном, под окриљем мрака и под плаштом таме. Стазама и богазама, путељцима и пречицама, јаругама и гудурама. Кроз поља, кроз ливаде, кроз шуме. У страху од сеоских стража, од друмских разбојника, и од дивљих звјери. Домогоше се Хазарије. Хазарије, у планинама Кавказа, између Црног и Каспијског мора, сјеверно од Персије, јужно од Русије. Брзо се увукоше у сам врх власти: што митом, што уцјенама, што молбама, што пријетњама. Завладаше овим припростим народом, намјетнуше му се као вође, представише му се као спасиоци. Завадише их са сусједима, са сусједима већим и моћнијим од себе, којима нису били равни, с којима нису могли да се мјере. Кад су им били најпотребнији, оставише их на цједилу: као испушен цигар, као оглодану кост, као потрошен виц. Одоше да нађу неку бољу земљу, неку бољу климу, неке боље људе. Одоше и не окренуше се. А Хазарија, као некад Феникија, оде из

историје, оде за сва времена, оде да се никада више не врати.

И тако, од Феникије до Вавилоније, од Вавилоније до Хазарије, а одатле, у широком луку, кроз Русију и Средњу Европу, успут постајући све моћнији и бјешњи, домогоше се обала Атлантика.

Прво узеше власт у Холандији, тој земљи испод нивоа мора, земљи лала и клоmpi, земљи брана и вјетрењача; земљи јавних кућа и Хашког (*ад хок*) Трибунала. Лако су ставили у своју службу презадужено холандско племство које је, побркавши Бога и Бавола, витешку скромност својих предака замјенило расипништвом и бонвиванством.

Описавши Низоземце у пар реченица, а немајући никаквог разлога да се њима и даље бавимо, остављамо их за собом и упућујемо се у свијет научне фантастике. Ми у овај свијет не идемо зато што то волимо, из хира или пукe радозналости, из жеље да упознамо неке нове, егзотичне, крајеве, неку нову флору и фауну, већ тамо идемо пратећи траг наших јунака, који нас води у овај чудни свијет, између сна и јаве, између маште и стварности. До овога свијета они не стижу никаквим звјезданим стазама (како би се то могло очекивати), већ тамо стижу у потпалубљу брода, без помпе и церемонија, без пригодних говора и свечаних ручкова - они тамо стижу *инкогнито*. Тамо их воде Молохове инструкције, Шеширцијино надахнуће, Магарећа визија, и Телећа непогрешива интуиција. Наравно, као и увијек имали су нешто на уму.

Да бисмо схавтили какав је тај свијет у који су се запутили наши јунаци, морамо се присјетити филма *Острво Доктор Мора*, с Марлон Брандом у главној улози (на кога се, узгред буди речено, много година касније, из неких обскурних разлога, излио бијес мондијалистичких комесара коректног мишљења, који ни до дан-данас не могу да му опросте те његове, никад јасно дефинисане, гријехе). Елем, у том филму извјесни Доктор Мора, који живи на једном малом острву негдје у Пацифику, врши експерименте, покушавајући да од животиња направи људе. Експерименти не дају очекиване резултате, животињски елемент у тим креатурама на крају преовлађује (читава посао је био узалудан), Др Мора бива убијен, а људи-животиње се, мало по мало, враћају у своје пређашње - животињско стање. Поставља се питање: зашто је за нас важан овај филм? Одговор је једноставан: завршивши с Холандијом, наши јунаци се упућују баш на једно такво острво, у намјери да ту изграде базу која ће им послужити као одскочна даска за остваривање њихових будућих, а све грандиознијих планова.

Дакле, стигоше у Велику Британију, и с њиховом аристократијом направише пакт (и крупне звјерке с врха дрвета, потискивани на све ниже гране, постадоше туристичка атракција; и доносе више пара него Биг Бен, што јест јест). Одрекоше се својих митова и легенди, својих хероја и пјесника, своје традиције и културе - одрекоше се свог идентитета. Посјекоше своје корјене, раскинуше своје рођачке везе, заборавише ко су. Нађоше спас у вјери, њима страном, вјери која припада другим људима, вјери која их не јача, већ растаче. Нађоше спас у култовима старога

свијета, у обожавању богатства и раскоши: нађоше спас у Златном Телету. Од земље краља Артура и Робина Худа, земље Шекспира и Будике, земље витешких турнира и великих љубави, постадоше земља лудачких експеримената, земља мултикултурне *папазјаније*, земља генетског инжињеринга. Постадоше перјаница униполарног свијета, научна фантастика која је постала стварност, ружан сан који је постао јава. Острво Доктор Мораа, смјештено не у топлим јужним морима, већ у хладном Сјеверном: смјештено тамо гдје му није мјесто, тамо гдје не би смјело да буде, тамо гдје никад раније и није било. Острво-лабораторија, плод изопачених идеја, не једног ексцентричног доктора, већ вјековних напора групе лудака, жељних да буду владари од овога свијета, не само на једном острву, већ на читавој планети, и не над животињама претвореним у људе, већ над људима претвореним у животиње. Ту им је била база из које су пружали пипке на све четири стране, и копном, ал' још више морем. Преуређивали су земље и народе по свом нахођењу, обликовали их по својој жељи, мјењали их по сопственом укусу.

На примјер, одлучише једном да уведу демократију у Француску, да ослободе Французе од њих самих, и да им подаре слободу и благостање. Кратко речено - да их усреће. Идеолошки обрађени по инструкцијама Ружичастог Магарца (који се вратио у игру), финансијски помогнути од Лудог Шеширције, а засјењени сјајем Златнога Телета, помахнитала гомила јурну на злогласну Бастиљу, освојише је и, на опште изненађење, умјесто хиљаде изгладњелих паћеника, нађоше у њој свега седам затвореника (међу којима и парижанима добро познатог манијака Маркиза де Сада, којег на лицу мјеста разријешише кривице и пустише међу небраћен народ). То их, међутим, ни најмање није обесхрабрило, нити их је навело да посумњају у приче о осталим злодјелима краљевске породице, већ напротив, осокољени првим успјесима, још већим жаром наставише да се *боре за слободу*. Одсјекоше главу Лују XVI и краљици Марији Антоанети, истријебише готово читаво француско племство и побише добар дио сељаштва и праве интелигенције (међу којима и чувеног научника, оснивача модерне хемије - Антоана Лавазјеа, кога се можда још увијек сјећате са часова хемије). У тим крвавим оргијањима, касније названим Владавина терора, која су подсјећала на оргијања у славу бога Молоха, у давној Феникији, незаобилазну улогу је одиграла новоизмишљена справа, симбол слободарске Француске, чедо индустријске револуције, вјесник *Новога доба* - гиљотина. Може се, без претеривања, рећи да с гиљотином почиње нова страница у историји Европе, страница пуна крвавих обрачуна, страница пуна братоубилачких ратова, страница пуна масовних злочина. Стигла је слобода (како је то Шеширција и његови саучесници виде). Наравно, оваквих примјера има још много, и још горих, међутим, овдје ћемо се задржати само на овом једном.

Вратимо се веселијим темама, или боље речено, вратимо се нашим настраним јунацима и погледајмо их поново с њихове комичне стране, будући да и они као и сви бескурпулозни, те самим тим и недовршени људи, уз своју мрачну, имају и своју смијшну страну. Сјетимо се само нашег друга Тита, борца за права увријеђених и потлачених, како на палуби *свог* Галеба, *док харлија вјетрић мио*, иживљава своје младалачке фантазије: у по мјери кројеном бијелом одијелу, с бјелим панама шеширом на глави, у друштву својих најближих сарадника - који му

се непрестано диве - прича неку анегдоту из свог живота, на свеопште усхићење. Дакле, вратимо се нашој животињској фарми и погледајмо чиме су тренутно забављени наши бизарни другари, које смо на кратко запоставили (али никад заборавили): да ли су смислили неки нови трик? неку нову глупост? неку нову гадост? То јест, да ли су извукли још један кец из рукава? Одговор је потврдан. Јесу. И то не један, већ два.

Како рекосмо, пут их је довео до обала Атлантика, до Британије - земље претворене у експериментални центар, у мултикултурну менаџерију, у генетску лабораторију. И управо из те лабораторије тројици наших јунака долази (не)очекивано појачање: прва је на сцену ступила Клонирана Овца, у стопу ју је пратила Луда Крава.

КЛОНИРАНА ОВЦА

У Сјеверном мору - Велика Британија, у Британији - лабораторија, у лабораторији - епрувета, у епрувети - овца. Та овца је клонирана, али то јој неће сметати да буде још један од јунака ове приче (кад може теле, може и овца): прва представница нежнијег пола, прва дама међу три центлмена, четврти мускетар међу тројицом већ постојећих (или боље да је назовем мускетарица, или мускетарка - да не бих дошао под удар неке од канцеларија задужених за родну равномјерност, хуманизам и новогovor). То је иста она овца које ће се сјетити сви они које памћење добро служи, јер смо је већ помињали (и то више него једном) у току овог казивања. И увијек смо то чинили с посебном пажњом, с дужним поштовањем и високим уважавањем: онако како она и заслужује. Тако ћемо се и убудуће односити према њој. А и како бисмо другачије: она је незаобилазни дио ове приче, основни састојак униполарне мућкалице, камен темељац масонске пирамиде, *spiritus movens* новогa доба, главни актер *краја историје*.

Угледала је свјетлост дана у подземној лабораторији Розлин института у Единбургу, у којој је провела читав свој кратак али безначајни живот. Као што јунаци Платонове приче, живећи у пећини из које никад не излазе, мисле да је та пећина читав свијет, да је ватра која у њој гори Сунце, а од сјенки мисле да су стварна бића, тако је, претпостављам, и наша Доли мислила да осим те лабораторије ништа друго не постоји, за неонске је сијалице вјеровала да су Сунце, а за себе саму да је слободно и независно биће, које, уживајући све погодности савремене технологије, живи један срећан, слободан и испуњен живот. Право име јој је 6LL3, али је много познатија под надимком Доли, који су јој дали фармери са оближњег пољопривредног добра, навикли ваљда, по неком свом обичају, да живим бићима дају имена, а не бројеве. Произведена из соматске ћелије једне друге овце (којој историја није запамтила име), била је први клонирани сисар на планети Земљи. Настала је као резултат удружених напора групе генијалаца, одлучних у намјери да на свијет донесу ово своје клонирано чедо и на тај начин, истом том свијету, обзнане ширину своје ерудиције, дубину својих мисаоних процеса и лепршавост свог неукротивог духа, вјерујући да ће им то донијети непролазну славу. Испало је како нису предвидјели (ван лабораторије догађаји често попримају нежењени ток): после краткотрајне популарности падају у заборав, заувјек остајући у сјенци, не

само овог свог ремек дјела, већ и свих других клонираних овци, које су ступиле на сцену после непоновљиве Доли. Не знам да ли је *непоновљива* права ријеч, будући да је Доли клонирана, а самим тим и поновљена. И то поновљена до последње ћелије, у свим детаљима митохондријалног матрикса, дуж читавог ДНК ланца, до задњег хромозома. Да поједноставим: она је фалсификат оригинала, плагијат туђе генетске структуре, вјерна копија неке друге овце. Али нека остане тако - непоновљива Доли.

Неко би могао помислити, и поред свега што је до сад речено, да она (Доли) није никакав случај без преседана и никакво чудо невиђено, већ да су легенде, митови, бајке и предања препуни бића насталих на неки необичан начин, те да наша Доли није нити по томе, нити по ичему другом јединствена. Тај неко грдно се вара, а лако је објаснити и зашто. Показаћемо то на пар примјера.

Истина је да и настанак богиње Афродите, из морске пјене, није ништа мање спектакуларан, ако не и спектакуларнији, од настанка овце Доли. Међутим, ту се завршава сва та, каква таква сличност, а почињу непремостиве разлике. Арогантна и моћна Афродита већи дио свог времена проводи на врху снијежнога Олимпа, међу себи равнима, а тек понекад сиђе међу нас смртнике, најчешће да некога опомене, казни, или посавјетује. И одмах по обављеном послу, игноришући силу гравитације, вине се натраг у своје небеско пребивалиште. За разлику од ње, Доли своје вријеме не проводи у небеским висинама обасјана свјетлошћу Сунца, већ, као што смо рекли, у некој лабораторији или мишијиј рупи, што даље од дневног свјетла (и непотребних ризика, који у стварном свијету вријебају иза сваког ћошка, а што добро знају сви они на чија се слабашна плећа икада спустила љигава, зомбијевска, рука, локалног или свјетског, посједника моћи). Даље, видјели смо да за Афродиту и остале Богове не важе физички закони. За Доли важе, и те како: опхрвана силом гравитације, која не само што јој онемогућава да лети, већ и да усправно хода, Доли, и да хоће (а то она и не жели), не може, ни за тренутак, да се одлијепи од мајчице Земље. Затим, Афродита има моћ, Доли је нема (а вољела би да је има). Афродита избјегава да буде виђена, Доли се слика кад год јој се укаже прилика, не би ли је сви видјели: отвориш новине - сретне те њен благо-овчији поглед, укључиш телевизор - она блеји, одеш на Твитер - она мекеће.

Или узмимо, рецимо, птицу Феникс, симбол раног хришћанства, која се непрестано обнавља из сопственог пепела. Обнавља се и Доли; истина је то. Не из пепела, додуше, већ из соматске ћелије, али та разлика је најмање важна. Важније је нешто друго: Феникс може да лети, Доли, као што смо већ видјели, не само да не лети већ најчешће пузи; Феникс кликће, Доли цвили; Феникс је птица, Доли је овца; Феникс је симбол настанка хришћанства, Доли је симбол његовог нестанка; Феникс је симбол живота и неуништивости, Доли је симбол смрти и пролазности.

Могли бисмо и даље да набрајамо и да нађемо још много оваквих примјера, али задржаћемо се само на ова два. Прије него што кренемо даље, само да напоменем још једну ствар: можда ипак постоји једна креатура која има некакве сличности са нашом Доли. Мислим на производ имагинације књижевнице Мери Шели и главног јунака њене приче, познатог широј јавности као *Франкештајново чудовиште*. Ова

списатељица, колико је мени познато, била је та која је прва дошла на идеју да се жива бића могу конструисати у лабораторијама. Највјероватније, она је ту новелу написала с намјером да забави читалачку публику и да се, можда, помало наруга тој помама за науком и технологијом, која је владала у Британији тог доба. Сумњам да је икад помислила да ће је неки други *доктор франкештајни*, њени земљаци, из не тако далеке будућности, узети за озбиљно и њену идеју спровјести у дјело. Уз многе сличности између њих двоје (Доли и Чудовишта) ипак постоје извјесне разлике: њено чудовиште није никада стварно заживјело, ово наше јесте; њено чудовиште се с непријатељима обрачунава бруталном физичком силом, ово наше најчешће уцјенама, условљавањима и трачевима (мада не преза ни од употребе силе, кад јој се може); њено чудовиште је побјегло из лабораторије чим му се указала прилика, овом нашем то никад не би пало на памет; њено чудовиште је чезнуло да буде као и сви остали (а није могло да буде јер је било другачије од свих), наша Доли жели по сваку цијену да се разликује од других, а не може, јер је потпуно иста (клонирана је, па како би се и могла разликовати). Није наша Доли Франкештајново чудовиште. Чак ни то.

Нема она много везе ни са неком обичном домаћом овцом, која свој живот проводи по пољима и пропланцима, по ливадама и пашњацима, по долинама и брдашцима; а још мање има заједничког са својим далеком претком дивљим муфлоном, који се пентра по врховима и врлетима, по превојима и падинама, по планинама и горама. Смућкана у стакленом лончићу, живот је провела у стерилној лабораторији, ненавикнута на ризике и опасности, држала се девизе - најбоље је бити клонирана овца. То је била њена животна филозофија, и с њене тачке гледишта потпуно је у праву.

Као и свака овца, није била ни превише лијепа, ни превише вриједна, нити луда нит превише мудра; али није као и свака овца живјела овчијих дванаест, већ свега шест љета. Наиме, овца из чије је соматске ћелије Доли клонирана, била је стара шест година, тако да је и Доли, још у тренутку зачећа, имала исту генетску старост. Била је овца у јагњећој кожи: тек зачета, а већ прошла; још увјек жива, а већ бивша; тек рођена а прохујала с вихором. Безнадежан случај од самог зачећа, увенула је још у раној младости. За друге почетак животног пута - за њу је био крај баладе.

Да ли јој се рачуница исплатила? Да ли би поново прихватила да живи као клонирана овца, па макар свега шест година? Или би изабрала неки другачији животни пут, пун ризика и неизвјесности? Да ли би други пут жељела да живи као лав? или вук? или орао? То само она зна. А мислим да знам и ја: зомбирана до нивоа неживе материје, обезличена до непрепознатљивости, обездуховљена до непостојања, прихватила би она поново те исте услове, уз молбу да јој овај пут живот буде мало дужи, а лабораторија мало стерилнија. Што је и нормално, јер она је духовно чедо Великог брата, врхунац његовог стваралаштва, његова најблиставија умотворина, његово највеће дјело. Настала не из љубави, већ из интереса, не омашком, већ плански, не да би живјела, већ да би блејала.

Уморена еутаназијом, ова контроверзна овца била је само прва у низу клонираних

креатура насталих у експерименталним центрима Новог свјетског поретка. После ње дошла је Поли, па је дошла Моли (исто овце), али ниједна од њих није ни изблиза достигла такву славу, такву медијску популарност, такву наклоност јавног мњења. Доли остаје неприкосновена на пријестолу, симбол једног времена, нечија визија свјетле будућности. Препарирали су је, као фараоне некад у Египту (у прадомовини Ружичастог Магарца), напунили су је сламом и старим новинама, нису је ставили у саркофаг, већ у стаклену кутију, и не у пирамиду, већ у музеј. Изложена је ту сваким даном, гдје је знатичељни посетиоци могу разгледати до миле воље, са свих страна, из свих углова, издалека или изблиза. Могу прочитати њену кратку биографију, чути занимљивости из њеног живота, понеку анегдоту или трач.

Иако је већ одавно нема међу нама, њена и сличне њушке свугдје су око нас; и све их је више, клонирају се саме од себе, без лабораторије и епрувете, без мајстор Франкештајна и доктор Мороа. То су производи програма контроле ума, нараштај новог свијета, у којем нема мјеста за различитости, у којем сви морају исто да мисле, или, још боље, да уопште не мисле. Закржљалог духа, кратке памети, зле ћуди, убјеђени да су звијезде, а уствари су покусни кунџи, клонови створени да производе остале клонове, по мјери Великог брата, а на задовољство бога Таме, несуђеног владара од овога свијета, вјечитог претендента на пријесто, унапријед знаног губитника, аутсајдера који увијек изгледа као фаворит.

Ништа не осликавава вјерније данашњу трагеди-комедију - чији смо и ми (не)вољни статисти - него што то чине клониране овце: то *нет-сет* друштво (и њихови *фанови*, који су још комичнији) чија гламурозна венчања, помпезне промоције, ексцентричне егзибиције и бљештаве шоу програме гледамо на телевизијским каналима, о којима читамо у жутој штампи, о којима се прича на улици, на радном мјесту, у градском саобраћају. Њихови животи представљени су нам као предивна бајка, као неизмјерна срећа, као бескрајна радост, као велико весеље. А, у ствари, њихови животи су као лоша представа, као јефтин роман, као мастан виц. Јер какав може бити живот једне клониране овце, без духа и без своје идеје у глави, него досадан и празан, те као такав и несрећан.

Те ноћи, сањала је страшнога вука. „А што су ти толики зуби, вуче?“ питала га је. Вук јој се насмијао у лице.

PACTUS DOMUS

Разједали су је изнутра, *Краљицу мора*, као црви: упорно, дуго, систематски. Без журбе, без милости, без стида. Утонула у дугове, преплављена емигрантима и домаћим клонираним овцама, деморалисана и дезоријентисана, Краљица мора поче да тоне. И баш тад, кад је пропадање стигло до завршне фазе, до последњег чина, до самога краја, на сцену ступа Луда Крава - за бој спремна. Али, не долази она - као вила из старих времена, с рујног вина крчагом у руци - да спаси што се спасит може, да помогне па колико-толико, или макар да не одмогне. Долази да иживи своје фантазије, да разријеша своје фиксације, да излијечи своје фрустрације.

Ова психички лабилана хероина (или хистерична анти-жена), није дошла на свијет плански, по прецизно припремљеном сценарију, уз асистенцију реномираних знанственика, као што је на свијет дошла Доли, већ је настала више нехотично, као нус-производ, као секундарна сировина - што је у очима *Великог Брата* не чини мање употребљивом, мање вриједном, мање убојитом. Та ментално неуравнотежена ратница није ни лоша копија, а ни блиједа сијенка дивље Амазонке, већ њена пародија; није она модерна Аталанта, већ њена карикатура; није она са Ловћана златокоса Вила, већ њена сушта супротност.

Као поборник вриједносне хоризонтале, залагала се за родну равномјерност, умјесто полне равноправности; за свеопште нивелисање, умјесто једнаких шанси; за уклањање полних разлика, умјесто сексуалног диморфизма; за мондијалистичку униформисаност, умјесто културне диверзификације. Било јој је мрско све што одступа од утврђених норми, све што се не уклапа у унапријед припремљен калуп, све што се издиже ван граница просјечности. Она је добро плаћена активисткиња хуманитарних организација (у чврстој валути), бескомпромисна боркиња за људска права (мада зна да *мобује*), немилосрдна заштитница маргинализованих група (на ријечима), непогрешива детекторка говора мржње (осим у неким случајевима). Обожаваатељка приземне и ментално поремећене богиње Астарте, Сигмунда Фројда и његове фалусне кабале, Великог Брата и његове чврсте, али и широке руке (и заиста, зна да награди).

Гледа нас са малих екрана, очима пуним љубави, не само за све народе на Земљи, већ и за све кучиће и мачиће, бубамаре и бубашвабе, диносаурусе и птеродактиле, мамуте и трилобите (воли све, сем ближњег свoga). Наоко савремених погледа, присталица промјена и прогреса, а у души гатара, пуна је предрасуда и сујевјерја, страхова и празновјерја. Фасцинирала су је врачеве и жреци, магови и чаробњаци, вјештице и пророчице. Занимале су је астрологија и спиритуализам, егзорцизам и окултизам, хиромантија и некромантија. Укратко, то је комплексна личност, широког поља интересовања, визионарског погледа на свијет (у томе је наликовала Магарету), те је, стога никако не би требало потцијењивати, занемаривати, или исмијавати (што ја и не чиним, да се одмах разумијемо).

Позвала их је да проведу крај недјеље у њеној вили коју је стекла борећи се за људска права, отворено друштво и хуманизам, а против сила мрака, заосталости и примитивизма. Иако домаћица пријема, иако у *по мјери* кројеној хаљини, накинђурена и нафракана, никако није успјевала да буде у центру пажње. Овца ју је засјенила. Бриљирала је те вечери - не интелигенцијом, духовитошћу, речитошћу, или неким другим (људским) квалитетима, већ, као и увијек, самом својом појавом, која се обраћала искључиво животињској природи својих компањона (логично, јер другу природу нису ни имали). Да не би било забуне, није она (Овца) никаква бајна љепотица, далеко од тога: осредњег изгледа, тупога погледа, прерано омлитавела (и физички и ментално), једино је начином облачења, који је откривао и обећавао много, а скривао још више (била је мајстор у прикривању својих деформитета), била у стању да привуче пажњу мушкога пола, а и то само под условом да су јој

дружбеници већ добро пијани или дрогирани. А били су те вечери.

Сједели су у пријемној дворани, њих тројица и она, док је домаћица вечери, извинивши се, отишла у кухињу да, како рече, тамо још нешто доврши. Није она тамо ништа довршавала, разумије се, јер ништа није ни започињала: то би се косило са њеним принципима, њеним ставовима, њеним погледом на свијет. Гледала их је кроз кључаоницу. То се није косило с њеним принципима: шпијунирање, оговарање, и потказивање за њу су биле тековине савременог друштва, док су само старе, превазиђене и заостале културе презирале такву врсту активности, сматрајући је недостојном слободног човјека, већ средствима слугу и робова. А она је била савремена, и то од малих ногу, још од основне школе. Ипак, иако савремена, чучећи ту, иза врата, с оком на кључаоници, киптела је од бијеса: „Сви јој се набацују. Овци. Шта ли само налазе у њој: силиконске усне, силиконске груди, силиконски нос, силиконске уши“. (И силиконске уши, дакако, један од неопходних реквизита у савременој демократури). Да, излуђивала ју је та Доли, иако се официјелно залагала баш за њена права, и била добро плаћена за то. „Ово ти је да пукнеш од муке“ рече у себи „нећемо ми још дуго овако, доћи ће и моје вријеме, видјеће они с ким имају посла.“

Обожавала је Теле (Златно) - што је и природно; бојала се Шеширције - клањала му се до црне земље; није подносила Магаре - ипак, избјегавала је сукобе са њим. Истресала се на Доли. „Доли, долази вамо, не могу све сама!“ замука из кухиње. Доли заблеја, али се не помјери с мјеста. „Доли“ замука поново, из свег гласа, на ивици хистерије. „Умукни“ зарежа Шеширција, можеш ти то и сама. Она умукну.

По обичају, Шеширција је био озлојеђен: „Дакле то су ти адути с којима ћу да освојим свијет, то су ти експерти које ми је Молох препоручио, то су ти стратегије од којих зависи успјех читаве операције. Да будем искрен, не уливају ми повјерење: Луда Крава, Златно Теле, Ружичасто Магаре и Клонирана Овца. Као да живим у стрипу, или цртаном филму, у некој лошој комедији. Чини ми се да је Молох почео да губи контакт са стварношћу. Мисли ли он озбиљно да ће једно теле, па макар и златно, или једна овца, па макар и клонирана, бити у стању да освоје свијет. И поред мојих средстава, Магарећих идеја и Кравље рике, бојим се, снаге су нам преслабе. Мора да Молох има још неког у плану.“ За разлику од осталих чланова екипе, једини је он знао ко стоји у позадини идеје о успостављању свјетске владе, о претварању читаве Земљине кугле у глобалну плантажу, на којој ће радити најслободнији и најсрећнији робови у историји човјечанства. Робови који размишљају позитивно, робови пуни ентузијазма, робови који воле своје господаре (а мрзе се међусобно). Једини је он знао прави циљ великог плана, једини је он био у директном контакту с Молохом, једини је он био инициран (у ствари, били су и остали, али само дјелимично, чак је и овца Доли догурала до трећег степеника, што је за њу несумњив успјех). „Молох је у праву: треба истрајати, треба бити упоран, треба се борити до задњег човјека. Не одустајати, не предавати се, не губити наду. Молох је у праву, Молох зна шта ради“, рече у себи и би му много лакше.

„Одох на спавање“, рече устајући од стола „немојте само много да се дерете, знате да ме галама нервира.“ „Бићемо мирни као мушице“ зањака Магаре, „беее“ потврди

Овца, „мууу“ придружи им се Теле. „Али господине Шеширцијо,“ замука Крава умилним гласом „зашто нас напуштате тако рано, па још нисте ни пробали воћну тарту коју сам сама спремила, специјало за вас. Знам да је обожавате, то сте ми ви сами рекли једном приликом, сјећате се, док смо сједели *Код Велике Сестре*, ви и ја, неколико дана пошто смо се упознали. А има и хладног пива у фрижидеру, баш онај бренд који ви највише волите - најскупљи.“ Сва се топила од милине. „Умукни“ зарежа Шеширција и залупи вратима умјесто лаку ноћ. Она умукну.

„Ја преферирам коктеле: *Rabo-de-Gallo, Mai-Tai, Brandy Manhattan, Smoky Martini...*“ поче да набраја Клонирана Овца, која је упркос своје, већ безброј пута, освједочене глупости, кад су у питању марке и брендови, била прави експерт. „А можда бих могла да вас научим један коктел који сам пробала кад сам била пратиља високог изасланика...“ „Умукни“ зарежа Крава (и Крава режи, кад Шеширција није у близини). Нажалост, никада нећемо сазнати ко је био тај *високи изасланик* који је учио Доли како се праве коктели: толико их је *продефиловало* овим нашим просторима, да би свако нагађање било узалудно; или можда то уопште и није био *изасланик* већ *изасланица*, што, на крају крајева, не мјења много ствар.

Те ноћи, пошто су се гости разишли, села је испред своје кристалне кугле. Почела је да призива духове. Пала је у транс: указала јој се Астарта како јаше на усисивачу. Почела је да вришти, ван себе од бијеса.

Те ноћи, Молох му је дошао у сан: „Када скокнеш преко баре/ ти поведи и другаре/ те другаре добре старе/ који воле лаке паре.“ Дакле, добио је инструкције да је вријеме за покрет. Краљица Мора постала је премала за њихове амбиције. Морало се ићи даље, даље на запад, преко Велике баре, у Америку, земљу залазећег Сунца, у Америку, земљу дембелију. Ту их је чекало коначно разрјешење.

ТАМНИ ВИЛАЈЕТ

Легенда каже - некада давно, негдје на крају свијета, било је неко царство. Не, није то било Царство Божије. Ни налик. Било је то царство без Сунца, и без Мјесеца, без звијезда на небу и без Неба. Било је то неко мрачно, подземно царство: тужно и суморно, пусто и злокобно. Владала је ту вечита тама, тама тако непробојна, тако густа, да ако би се нашао неко да запали свијећу, та свијећа би се одмах угасила, прије него што би ико и знао да је упаљена, прије него што би икога огријао њен пламен, прије него што би икога обасјала њена свјетлост. Било је то царство вјечитог мрака. Тако су га и звали: *Тамни вилајет*. И људи су се држали што даље од тога царства и нико тамо није одлазио: ни паметни ни луди, ни здрави ни болесни, ни стари ни млади. Али, деси се једном, те одоше тамо неки људи, из радозналости, или из незнања, из похлепе, или из ината; не знам. И дуго су ишли они кроз то царство, и зрака свјетлости не видјеше, и живог створа не среташе: само авети и утваре, вампире и сподобе. И баш кренуше да се врате из тога царства, кад се зачу један глас: „Ко не узме кајаће се“ рече им глас. Стадоше ови људи, размислише и одлучише да узму; и узеше колико су год могли: напунише и цепове, и цакове, и чизме, и шешире.

И ту се легенда завршава, а почиње стварност. И у тој стварности постоји неко царство. Али, ако сте помислили да је то, као што каже она дјечија пјесмица, *царство у коме царује другарство*, погријешили сте. Није то. То је царство у коме царују људска права, људска права и општељудске вриједности (а које су се у међувремену извитопериле у своју супротност). А мислили су многи да ће се баш ту окренути нова страница у историји човјечанства: да ће се ту разријешити сви нагомилани проблеми, помирити дијаметралне супротности и изгладити непомирљиве противурјечности. Изгледало је да ће баш ту коначно заживјети велике идеје и узвишени идеали, надахнуте визије и најсмјелија стремљења. Било је то царство отворених могућности и неограничених капацитета: давале су му све шансе, на његовој страни биле су све прогнозе, у њега су полагане велике наде. У његов интегритет се није сумњало, његова прошлост је била беспрекорна, а његове намјере кристално јасне. Укратко, било је то царство које је много обећавало, али од којег се много и очекивало. Авај, све се то изјаловило.

Стигли су у први мрак. Привукле су их, као магнет, свјетлости велеграда, широке улице булевара, бљештави трговачки центри, сјај неонских реклама. Жељели су да упознају ово царство, да открију његове тајне, да га осјете како дише. Упијали су његове мирисе, осјећали његове вибрације, ослушкивали сваки његов шум. Фасцинирало их је ово *Ново царство*: знали су да су на правом мјесту, на самом крају пута, на домаку свог циља. Стигло је *Златно доба*. За њих. Одлично су се уклопили.

Луди Шеширција: у условима виртуелног финансизма, коначно је почело да се остварује дједово пророчанство - *лихвари ће владати свијетом*. Превејани банкар и клептоман згртао је и шаком и капом. Све је било његово: и нафтна поља, и рудна блага, и плаво небо, и морско добро. Био је пун као брод.

Ружичасти Магарац: у условима нарастајућег демократизма, није се толико бавио идеологијом, колико психолошком обрадом широких народних маса. Постао је експерт манипулације свјешћу, кристализације јавног мњења, инструментализације људског понашања. Био је господар мас-медија, конструктор нове реалности, мајстор контроле ума. Читан и цитиран, хваљен и оспораван, стекао је белосвјетску славу. Ипак, успјех му није ударио у главу: остао је увјек исти.

Клонирана Овца: у условима безграничног имбецилизма, а у земљи траве и прашка, засијала је у пуноме сјају. Обучена или гола, пијана или дрогирана, била је на насловним страницама, на малим екранима, на бљештавим пријемима. Постала је секс-симбол, идол младих, ватрени хуманитарац. Била је мајстор свог заната.

Луда Крава: у условима феминистичког фундаментализма, њен глас, бијесан и хистеричан, оштар и продоран, далеко се чуо - на свим континентима, у свим земљама, у сваком кутку планете. Оптуживала је и захтјевала, критиковала и кориговала, кудила и карала: бескомпромисно, неумољиво, без поштеде, без пардона. Онако, како само она то зна. Увјек у служби моћника, увјек на страни

јачега, увјек на сигурном - заувјек јајара.

Златно Теле: у условима тоталитарног конзумеризма, као некад у Вавилону, било је неприкосновено на пријестолу. Његово је оно око што нас гледа с врха пирамиде: око које зрачи добротом, око које будно мотри, око које опомиње.

Дакле, добро су прошли, они, а шта је било с Вилајетом? То је већ стара прича: прича коју смо већ чули, чије заплете већ знамо, чији нам је крај већ одавно познат. Поновићемо је укратко, за сваки случај, за све оне који нису пратили пажљиво ово излагање, или јесу, али нису схватили о чему се ради, или су и схватили, али би ипак хтјели да је чују још једном.

Елем, као у некој морбидној бајци, очишћени од остатака прошлости, одрекавши се боље будућности, битисали су у садашњем тренутку из кога су покушавали да ишчупају што више задовољстава, пријатних момената, тренутака среће. А морало се бити срећан: по сваку цијену, у сваком тренутку, у свим околностима. Срећан до задњег атома снаге, до последњег даха, до изнемоглости. А среће је било на претек: сваки дан је био лијеп, сваки викенд бајан, сваки посао ко из снова, сваки провод сјајан. Било је то и Пинокијево *Острво среће*, и Марицина *Кућа од чоколаде*, и Пизаров *Елдорадо*, и Делијина *Земља дембелија*. Гледајући се у искривљеном огледалу, омамљени материјалним благостањем и сигурношћу, филмовима и шоу програмима, убјеђени у супериорност свог друштвено-економског модела, у универзалност својих идеја, у месијанско надахнуће својих вођа, нису примјетили да је замајак пропадања већ почео да се окреће: испочетка тихо, лагано, као да неће, а онда све брже, одлучније, суманутије. Кад је *Просјечни поданик* примјетио да ту нешто није у реду, да није баш све како ваља, или како би требало да буде, кад је схватио да негдје шкрипи, да запиње, да клопара, било је већ касно. Деиндустријализација је већ била приведена крају, банкарски систем доживио је крах, сва богатства била су у рукама Лудог Шеширције, а надалеко чувена људска права постала су средство угњетавања.

Просјечни поданик се обрео у Орвеловој Океанији, у *Зони сумрака*, у којој је све могуће, у којој све јесте, али и није; гдје је све тачно али и погрешно; гдје је све дозвољено, али и забрањено. У којој је три исто што и четири (али не увијек), у којој је зло исто што и добро (ако не и боље), у којој Спаједермен заиста постоји (али га и нема). У исто вријеме ту постоје и једнакост пред законом и позитивна дискриминација, и људска права и препуни затвори, и слобода говора и вербални деликт.

Али, то је и *Зона забаве и зезанције*: видео игрице и мобилни телефони, бљештави спектакли и шоу програми, интернет проводи и опојне дроге: мрежно прикључење, виртуелна стварност - глобална халуцинација.

А онда, једне ноћи, Молох му је дошао у сан: „С пет ћошкова то је кућа/ у њој живи жилав борац/ пропадне ли његов наум/ све нас чека глогов колац.“ После дужег времена и дјед му се јавио у сну: „Ти размисли добро Шеширцију/ шта да радиш, шта ти је чинити/ дал' тај борац, што га Молох хвали/ дал' он има, све даске у глави.“ То му је дјед поручио. Стари лисац.

НА КРАЈУ БАЛАДЕ

На *Великој шаховској табли* заставица само што није пала. Ето, догле је дошло. Испробана су сва отварања, потрошене су све комбинације, употребљени су сви трикови. И опет ништа. Противно њиховим очекивањима (за која се не може рећи да су била скромна), дошло се у шах-мат позицију, из које тешко да ће се наћи излаз. Могуће је да ће и успјети да се провуку кроз неку рупу у противничким редовима: да ухвате ловце на спавању (или бар једног од њих), да нађу заједнички језик с противничким коњем (та мисија била би повјерена Ружичастом Магарцу), да пробају да подмите неког од пјешака (што им, мора се признати, често полази за руком). Могуће, али тешко. Друга могућност била би да мушки признају пораз, пруже руку противнику, и повуку се у свој вилајет, али не да тамо оплакују изгубљену партију, већ да марљиво раде, искрено мисле и својим се идеалима врате. Ипак, највјероватнији сценарио је ово: противно правилима игре (а и здравој памети), Луди Шеширџија убацује у ватру свој последњи адут: доминантну фигуру - која ће преокренути исход већ изгубљене партије; луцидног стратега - који ће повући потез кога се сви прибојавају; надахнутог визионара - који ће нас жртвовати све, за боље сутра свих нас.

Звали су га Зодијак. Али, није то онај Зодијак, манијак и болесник, који је у страху држао села и градове, рибарска насеља и индустријске зоне, стамбене четврти и туристичке капацитете. Није то он, само им је име исто, и иста им је родна грудa - то је све што их спаја, у свему осталом се разликују: онај први зао, а овај други - добар; онај убија, а овај спасава; онај је луд, а овај - паметан. Зваћемо га *Супер Зодијак* (да бисмо их разликовали).

Нису га нашли у кући *с пет ћошкова*, као што је то Молох прорекао (мада је обично ту проводио вријеме), већ у војној бази, чији назив, локацију и намјену, из разумљивих разлога не могу открити (да не бих завршио жив зазидан у темеље Новог свјетског поретка, као Џулијан Асанж, на примјер). Дакле, ту су се састали. У центру пажње био је Зодијак. Супер Зодијак. Упијали су сваку његову ријеч.

„Сложена међународна ситуација“ започео је озбиљним гласом „постаје све сложенија појавом земаља, група, али и појединаца, који не само да не дјеле наше вриједности, већ исказују висок степен анимозитета према нашим интересима, нашим жељама, нашим надама. Јасно је да нас такав развој догађаја“ наставио је у истом тону „не може оставити равнодушним: морамо дејствовати у свим правцима, ангажовати се на свим нивоима и одговорити свим изазовима. Морају нам се повиновати сви ентитети, морају нам се препустити сви ресурси, морају нам се отворити сва тржишта. Наша борбена готовост је на завидном нивоу“ продужио је с нешто више оптимизма „наш одбрамбени систем је у стању приправности, а наше трупе су спремне за дејство. Наш нуклеарни потенцијал је без премца у свијету, наши разарачи крстаре свим морима, а наше ракете имају најдужи дomet. Први удар биће страховит“ изложио је свој план „разорићемо њихову структуру, уништити њихове снаге, и довести их пред свршен чин.“ Слушали су га отворених уста. Чули су они за њега и раније, ипак, његов наступ их је, не мало, изненадио.

С његове десне стране, за округлим столом, седио је Луди Шеширџија. Размишљао је: „Спаде књига на шест глава, од чега је једна Магарећа, а једна је Зодијакова. Молох ми га је препоручио. И изгледа као неко у кога се може имати повјерења: здраво размишља, кристално јасно види ствари, свеобухватно сагледава ситуацију, залаже се за коначно рјешење. Он ће нас одвести у бољу будућност, он ће успоставити Свјетски мир (*Pax mondiale*), он ће спријечити хуманитарну катастрофу. Да, Зодијаку се може вјеровати; тај зна шта хоће. Магаре је омануло - излизале су му се *гласне жиле*; Крава је оманула - мада још увјек дречи; Теле засад одолјева - али неће дуго. Овца није оманула, није ни могла да омане: од ње се ништа није ни очекивало. Она је ту због бројног стања, да изгледа да нас је више. Она је квантитет. 'Квантитет побјеђује' говорио је Молох, а Молох зна шта прича, иначе не би био Бог.“

Да, бог, али с малим *б*, ту је појединост Шеширџија изгубио из вида и та омашка ће га скупо коштати. „Никад не вјеруј богу с малим *б*“ каже Марфијев закон. Да је Шеширџија читао, знао би за тај закон, није читао па није ни могао да зна. Дакле, почеле су да се појављују прве пукотине у Шеширџијиним грандиозним плановима. Велико *Б* или мало *б*, не изгледа као пропуст који би могао имати катастрофалне последице и упропастити добро смишљен план. Међутим, кад се играју велике игре, после оваквог превида, обавезно се губи партија; ту ни многи други љути мегданџија не би могао да извуче ни реми, не би могао па макар дречао ко јарац; а дрече колико код могу: бесомучно, из петних жила, колико их грло носи. Брзо ће им се излизати гласне жице, неки ми осјећај говори. Но, отом потом, доће на ред и њихов здравствени картон, објелоданићу га с великим задовољством.

Оставили смо Лудог Шеширџију како размишља о Зодијаку слушајући га, а овај је био неумољив: помињао је стратегију анаконде, летеће тврђаве, паметне бомбе...

Магаре, дубоко у мислима, непомичан као статуа (само су му уши мрдале), одлучи да да свој допринос дискусији: „Питам се, Зодијаче, да ли је озбиљност ситуације заиста таква да оправдава те, морам рећи, непопуларне мјере? Постоји ли неко друго рјешење?“ „Нема другог рјешења“ одговори Зодијак и не погледавши га, и настави у истом (већ препознатљивом) стилу.

Мало подаље од њих, сама за шанком (ту јој је било згодније због линија), седјела је Доли. До ње су допирали само фрагменти Зодијаковог излагања: „... вишак становништва ... бацити на колена ... милосрдни анђео...“ И баш тад, ту за шанком, први пут у животу поче и мозак да јој ради. „Људи моји, па овај је потпуно луд“ помисли, и ушмрка још једну линију (да се сабере).

Интересантно, и тешко објашњиво, иако пацифиста и хуманитарац, заштитник жена и животиња, слабих и болесних, најватренији присталица Зодијакове теорије тоталног истребљења била је управо Луда Крава. Гледала га је нетремице, слушала га је с напетом пажњом, примјећивала је сваки његов гест. Овај човјек јој је уливао наду. И поред тога, била је ван себе од бијеса: „Мало, мало, па погледа у ону Доли,

као и сви остали, као и овај олињали Шеширџија, као и ово моје Теле. Они су грозни!" завришта одједном. Магаре се стресе, Доли се најежи, Шеширџија се трже. „Нема другог рјешења!“ заурла поново. „Нема другог рјешења“ потврди Зодијак и настави по старом: „...камено доба... разорна моћ ... превентивни удар... дум-дум ...“

Златно Теле, као и обично, није се укључивало у разговор. Присталица пуних јасала, ситних задовољстава, малих ствари, спокојно је жвакало понуђену му закуску, једним оком гледајући Доли, другим Зодијака. А овај је падао у ватру: ... коначни обрачун ... пут без повратка ... последњи дани ...

Прва се ишуњала Овца Доли, без поздрава, и без *лаку ноћ*. Отишла је право у дискотеку: да се изигра, да се издрогира, да све заборави. После ње оде и Ружичасто Магаре. Уљудно се поздравио са свима. Рекао им је да жури на вечерњу мису. „Вријеме је за молитву“ објаснио је. За њим одскакута и Златно Теле. Оде да прежива. Ето, спаде књига на три главе. Да је макар једна Магарећа...

„... спржена земља ... гама зраци ... алфа и омега ...“ до касно у ноћ одјекивао је Зодијаков глас.

После састанка, отишо је право у стрељану. Пуцао је као суманут по глиненим голубовима. Све их је побио. Све до једнога. Дум-дум.

На повратку кући свратила је у књижару. Приуштила си је *Супе и чорбе на хиљаду начина*, ни сама не зна зашто.

Молох му никад више није дошао у сан. Дјед јесте, једном. Био је пијан као чеп. „Чекам те *код Последње шансе*“ поручио му је.

А шта је било с Молохом? Ништа. Је ли се разочарао? Није. Није се пропио, није се објесио, није скочио под воз. Он никада није ни ишао на побједу, јер зна да не може да је има. Он игра да прекрати вријеме, тек да нешто ради. После још једне изгубљене битке, ко зна које по реду, узеће одмор на неодређено вријеме. А онда ће започети још једну партију, у неком другом сазвежђу (или можда овом истом), са неким другим фигурама (или можда овим истим). А свог другара, Шеширџију, већ је заборавио: никада не помисли на њега, никад му се не јави, не пошаље му писмо, нити разгледницу. Оставио га је да се сам сналази. Зна Молох: снаћи ће се он - Шеширџија. Видим га опет, у чизмама од змијске коже, с излизаним шеширом на глави, у капуту дубоких џепова, пуних петарди и прскалица, како на неком ћошку поново чека својих пет минута. Озлојеђен.